

# סקר הנוער העובד

## מחקר בנושא עבודת בני נוער בישראל



מכון גיאוקרטוגרפיה בהנהלת:

פרופ' אבי דגני

ד"ר רינה דגני

המחקר נערך עבור:  
הסתדרות הנוער  
העובד והלומד



בשיתוף עם קרן  
פרידריך אברט

**FRIEDRICH  
EBERT  
STIFTUNG**

אפריל 2014

*The views expressed in this publication are not necessarily those of the Friedrich-Ebert-Stiftung .  
The commercial use of media published by FES without written permission by FES is strictly forbidden.*

**הדעות המובעות בפרסום זה אינן משקפות בהכרח את דעותיה של קרן פרידריך אברט .  
שימוש מסחרי בפרסומים של קרן פרידריך אברט ללא אישור בכתב של הקרן אסור בהחלט**

הסתדרות הנוער העובד הוקמה בשנת 1924 ע"י בני נוער עובדים קשי יום, אשר נוצלו על ידי מעסיקיהם וביקשו ליצור לעצמם ארגון, שיעניק להם תמיכה לשמירה על זכויותיהם כנערים עובדים, וכן מסגרת לפעילות חברתית ותרבותית. בימים ההם, לפני 90 שנה, הנערה והנער העובדים נאלצו בדרך כלל לנטוש את ספסל הלימודים ולהקדיש את מירב זמנם, מרצם ונעוריהם לעבודה פיזית קשה, בנסיון לסייע בפרנסת הבית ולהצליח לרכוש מקצוע והכשרה. היום בשנת 2014 השאלה מיהם הנער והנערה העובדים ומה יחסם לעבודתם הן שאלות סבוכות, כיוון שההבחנה בין הנערים הלומדים לעובדים פחות ברורה, ולכאורה קיים פחות ניצול כיום מאשר היה רווח בקרב חבריהם לפני 90 שנה.

מי הם ומה המאפיינים של בני הנוער העובדים ב-2014? האם הנערה שמשגיחה על ילדי השכנים רואה עצמה כנערה עובדת? האם יש הבדל בתחומי העיסוק של נערה בת 15 ושל חברתה בת ה-17? ובינה לבין אחיה? כמה עבודות בממוצע יחליף נער טיפוסי בשנות לימודיו בתיכון? האם יעבוד רק בחופשים או גם במהלך השנה? כמה שעות יעבוד בשבוע בממוצע? האם בני נוער ממגזרי אוכי שונים ומרקע סוציו-אקונומי שונה עובדים בעבודות שונות? האם הנערה בגלידריה מודעת לזכויותיה על פי חוק? האם היא חושבת שמעסיקה שומר על זכויותיה? האם יש הבדל במודעות לזכויות בין בני נוער ממגזרים ובגילאים שונים? האם אותה נערה עובדת יודעת למי לפנות אם תחשוב שזכויותיה הופרו? האם תרצה להתאגד באיגוד מקצועי?

האיגוד המקצועי לנוער וצעירים בהסתדרות הנוער העובד והלומד הוא הארגון היציג של בני הנוער העובדים בישראל, ופעמים רבות אנו השופר לקולם של הנערים העובדים במרחב הציבורי והפוליטי כלפי קביעת מדיניות חוקי העבודה לנוער ושמירתם. מדריכי הנוער העובד והלומד פועלים עם בני הנוער העובדים בבתי הספר, בסניפים ובמקומות העבודה וכן מסייעים להם במתן ידע והסברה בתחום זכויותיהם בעבודה, מגישים סיוע מקצועי מול מעסיקים מנצלים, מוסמכים לייצגם בבתי הדין לעבודה ואף בחתימה על הסכמי עבודה קיבוציים.

בעשרות השנים בהן הנוער העובד והלומד פועל בקרב בני הנוער העובדים, רבות מהתשובות לשאלות שלעיל ניתנות מתוך "השטח", מתוך השיח החינוכי ומתוך אינטואיציה. בהתאם לכך התאמנו את פעילויות ההסברה שלנו לאוכלוסיות שונות ומגזרים שונים. אולם, מעצם היותנו ארגון שעוסק בסיוע לכלל בני הנוער העובדים, היה ברור לנו כי עלינו להכיר את מרחב עולם העבודה של בני הנוער לעומק באופן מדעי יותר.

בחרנו על כן לנסות לענות על השאלות שהוצגו לעיל ועוד שאלות רבות נוספות באמצעות סקר מקצועי, ארוך ומקיף. למיטב ידיעתנו והכרותנו עם תחום עבודת הנוער, לא נערך במדינת ישראל סקר כגון זה מזה שנים רבות, אם בכלל. הקפדנו כי הסקר יהיה בקרב בני הנוער עצמם ללא מתווכים, יתקיים בשפה העברית והערבית, ויכלול מגוון שאלות שיקיפו את מאפייני העבודה של בני הנוער, את עמדותיהם בנושאים שונים בעולם העבודה, את מודעותם לזכויותיהם בעבודה ואת ההשפעות השליליות של העבודה על חייהם.

המסמך המונח לפניכם מרכז את עיקרי הממצאים שעלו מהסקר. הממצאים הנרחבים ישמשו אותנו רבות עוד בפעולות ההסברה ובעיצוב עמדותינו כלפי שינויי חקיקה ועיצוב מדיניות עולם העבודה של בני הנוער בישראל. אנו רוצים להודות בזאת לקרן פרידריך אברט שסייעה במימון הסקר, למכון גיאוקרטוגרפיה על העבודה שהושקעה ולכל מי שסייע בעריכת השאלונים, עיבוד הנתונים ומלאכת התרגום וההפקה.

**צוות האיגוד המקצועי לנוער, הסתדרות הנוער העובד והלומד  
קיץ 2014.**

הסקר שתמציתו מובאת בפניכם, הוזמן על ידי הסתדרות הנוער העובד והלומד – האיגוד המקצועי לנוער ולצעירים, כדי לבחון את עולם עבודת בני הנוער והצעירים בישראל כיום. הסקר בוצע בשיתוף קרן "פרידריך אברט" ונערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה.

כיום קיימים נתונים לא אחידים בידי גורמים שונים. מטרת הסקר המרכזית היא לקבל תמונה מדוייקת ככל האפשר על מצבם של בני הנוער והצעירים העובדים, היקפי העבודה, בחינת שמירת זכויות העובדים כפי שהם חווים אותן ועמדתם על שמירת הזכויות על ידי המעסיקים שלהם.

המסקנה העיקרית המדאיגה העולה מסקר זה, אשר מאששת את החששות הקיימים בהסתדרות הנוער העובד והלומד, היא כי שוק עבודת הנוער והצעירים מתנהל כ"מערב פרוע". הסקר מעלה כי 62% מבני הנוער, שהם כ-380,000 בני נוער, לוקחים חלק כזה או אחר בשוק העבודה. 380,000 בני נוער שעולם העבודה נוכח מאוד בחייהם, אך למרות הטכנולוגיות המתקדמות, הרשתות החברתיות והתקשורת המפותחת, עדיין רבים מדי מהם אינם מכירים את החוקים שנועדו להגן עליהם. מרבית בני הנוער הללו חשופים לניצול והפרת חוק בעולם העבודה והם מוצאים את עצמם חסרי מגן, 'עובדים' עליהם או שהם עצמם הרימו ידיים בתוך התחרות להשגת העבודה.

מימדי הניצול, קטנים כגדולים מופיעים בכל פינה, בכל ענפי העבודה וכמעט בכל סעיף. חוקי העבודה לבני הנוער מיושנים בחלקם ואכיפתם אינה מספקת, כך שהמציאות הנוצרת היא כי ילדינו, שהם העתיד של עולם העבודה והחברה הישראלית, חווים כבר בצעדיהם הראשונים בעולם העבודה ניצול ופגיעה בזכויות. לאן שלא יפנו בני הנוער, הם ייאלצו להכיר את זכויותיהם על בורין (ומתוך הסקר עולה כי זה אינו המצב) ולהילחם עליהן, על מנת שיוכלו לקבל את המגיע להם. עלינו לקוות כי מסקנות הסקר יגיעו לבני הנוער, להוריהם, למחנכים ומורים, למעסיקים וכן לנבחרי ציבור ופקידי הממשלה, שיבחרו לפעול יחד כדי לדאוג לבני הנוער העובדים ולנו לעתיד טוב יותר.



מטרת המחקר:

בחינת שיעור העובדים בקרב בני נוער, מודעות בני הנוער לזכויותיהם, בחינת השמירה בפועל על זכויות בני הנוער, בחינת היקף ההשפעות השליליות של העבודה על בני הנוער, בחינת ההסכמה של בני נוער עם נושאים שונים הקשורים לעבודת בני נוער, בחינת המודעות להתאגדות עובדים, בחינת המודעות לגופים המטפלים בשירות בני נוער, ובחינת המודעות לפעילות שמירת זכויות בני נוער בעבודה של הנוער העובד והלומד.

מתודולוגיה:

המחקר בוצע באמצעות ארבעה סקרים מקבילים, כמובא להלן:

א. סקר אינטרנטי, בקרב 468 בני נוער המשתייכים למגזר הכללי.

ב. סקר טלפוני, בקרב 100 בני נוער המשתייכים למגזר הערבי.

ג. סקר טלפוני, בקרב 35 בני נוער המשתייכים למגזר החרדי.  
(סעיפים א + ב + ג, מייצגים את כלל בני הנוער בישראל, להלן: 'בני נוער')

ד. סקר אינטרנטי, בקרב 480 הורים לבני נוער בגילאי 14-18, המשתייכים למגזר הכללי (להלן: 'הורים לבני נוער').

טווח שגיאה:

$\pm 4.0\%$ , טווח שגיאה מרבית, ברמת מובהקות סטטיסטית של 95%.

מועד ביצוע:

במהלך חודש אפריל 2014.





# עִיזָה: פִּמְצָאִים



## היקפי עבודת בני נוער, מניעים ותחומי עבודה

- כמעט שני שלישי (62%) מבני הנוער ציינו כי לקחו חלק בשוק העבודה בשנה האחרונה: 36% מדווחים כי עבדו בעבודה כלשהי במהלך השנה, ו-26% נוספים לא עבדו, אך חיפשו עבודה בתקופה זו. לפי נתוני הלמ"ס (2012) בשכבות הגיל האמורות (14-18), משמעות הנתונים היא כי מדובר על כ-380 אלף בני נוער המעורבים בשוק העבודה, מתוכם בפועל עבדו כ-220 אלף\*. נתון זה גבוה משמעותית מההערכות המקובלות במשרדי הממשלה, אך תואם את נתוני השטח שהנוער העובד והלומד מדווח.
- מתוך בני הנוער שעבדו, 57% מציינים כי עבדו ביותר מעבודה אחת. דבר זה מעיד על חוסר הקביעות והיות שוק עבודת הנוער והצעירים בישראל מתאפיין בעבודות מזדמנות ובתחלופה גבוהה.
- 73% מבני הנוער ציינו כי עבדו פחות משנה במקום עבודתם. גם זה נתון המעיד על התחלופה וחוסר היציבות בשוק עבודת הנוער.
- הסיבה העיקרית המביאה את בני הנוער לצאת לעבוד היא להרוויח כסף (83% ציינו זאת), וזאת בפער משמעותי ומובהק לעומת שאר הסיבות שצוינו בהקשר זה וביניהן: הפגת השעמום (12%) והרצון להיות עצמאי (10%). מעניין לשים לב כי פי 2 בנות מאשר בנים (13% לעומת 6%) השיבו כי העצמאות היא מניע מרכזי ביציאתן לעבודה.
- תחומי העבודה של בני הנוער הם בעבודות פשוטות שאינן דורשות הכשרה מרובה. תחומי עבודה מתאפיינים בהבדל בין הגילאים, כשכל שעולה הגיל, בני נוער פונים יותר לתחומי המלצרות והזבנות. קיים גם הבדל בין המינים – כך למשל 27% מבין הבנות ציינו כי הן עובדות בבייביסיטר, לעומת 4% מהבנים בלבד, כשסה"כ 16% מבני הנוער ציינו כי הם עובדים בתחום זה. זו נקודה משמעותית כיוון שבתחום השמרטפות אין כמעט כלל משקל לחוקי העבודה בגלל מאפייני העבודה, וכך גם באיגוד המקצועי לנוער אין כמעט תלונות המגיעות מבני נוער העובדים בתחום זה.
- בני הנוער עובדים ממוצע של 6.4 שעות שבועיות, כאשר 65% נוהגים לעבוד בהיקפים גדולים יותר במהלך תקופות חופשים, מאשר במהלך תקופות לימודים.

## מודעות לזכויות בני נוער בעבודה - כללי

- כמעט כמחצית בני הנוער (44%) ציינו כי אינם מכירים לדעתם את הזכויות המגיעות להם ע"פ חוק במידה מספקת.
- 1 מכל 5 בלבד סבור שהמעסיק שלו לא שומר על כל זכויות עובדיו, אך נתון זה מטעה כי כאמור מחציתם ציינו כי אינם מכירים במידה מספקת את הזכויות המגיעות להם, ובהמשך הממצאים ניתן לראות כי בפועל זכויות רבות אינן נשמרות על ידי המעסיקים;
  - כך לדוגמא: 70% מבני הנוער ציינו כי הם יודעים מהו שכר מינימום, אך פחות מ-5% מתוכם ידעו לציין את השכר המדויק המגיע להם לשעה.
  - או דוגמא נוספת: שלישי בלבד ידעו כי החוק אוסר להעסיקם בשבת, ושלישי נוסף לא ידעו לומר מה הוראות החוק בנושא זה.

\*הערכתנו כי חלק מהנשאלים התייחסו לשנת הלימודים ולכן הנתון המשמעותי הוא ההשתתפות בשוק העבודה, לאו דווקא העבודה בפועל, במציאות בה רבים עובדים בקיץ.

## שמירת זכויות בני נוער בעבודה ברמה אישית

- קרוב למחצית מבני הנוער (48%) אינם בטוחים כי שכרם משולם להם עד המועד הקבוע בחוק (עד ה-10 בכל חודש)
- למעלה ממחצית מבני הנוער לא ידעו להגיד האם קיבלו תלוש שכר בגין כל חודש עבודה כפי שהחוק מחייב.
- 63% מבני הנוער העובדים מדווחים כי היו להם הוצאות נסיעה אל מקום העבודה או בחזרה, אך כמחציתם (המהווים כשליש מכלל בני הנוער העובדים) לא קיבלו החזר על הוצאות אלו למרות צו ההרחבה המפורש בנושא.
- 71% מבני הנוער העובדים לא קיבלו (או אינם זוכרים אם קיבלו) ממעסיקם מסמך המפרט את תנאי העסקתם ("הודעה לעובד").
- למעלה ממחצית (58%) מבני הנוער העובדים מדווחים כי לא קיבלו ימי חופשה כפי שהחוק מחייב.
- בקרב מי שעבדו שנה לפחות במקום עבודתם, 11% בלבד קיבלו תשלום דמי הבראה ע"פ חוק.
- 25% מבני הנוער העובדים נדרשו להיות בכוננות הגעה לעבודה ("סטנד-ביי"), מבלי שקיבלו תשלום על כך.
- 77% מבני הנוער העובדים מדווחים כי קרה שעבדו מעל ל-6 שעות רצופות, כאשר כמחציתם (46%) דיווחו כי לא קיבלו (או אינם בטוחים אם קיבלו) הפסקה כנדרש במהלך שעות עבודה אלו.
- קרוב למחצית מבני הנוער דיווחו כי קרה שעבדו מעל ל-8 שעות רצופות וזאת בניגוד לחוק עבודת נוער, ולא זו אף זו, 80% מתוכם לא קיבלו תגמול גבוה יותר על כך ("גמול שעות נוספות").
- 43% מבני הנוער הועסקו לאחר חצות (החוק מיתיר העסקה עד 22:00), כאשר רבע מתוכם מדווחים כי הדבר קרה לעיתים קרובות.
- מחצית מבני הנוער מעידים כי קרה שסיימו לעבוד לאחר שהסתיימה פעילות התחבורה הציבורית לביתם, כאשר כמחציתם (48%) מתוכם מדווחים כי חזרו לביתם בכוחות עצמם, מבלי שהמעסיק דאג להם לסידורי נסיעה.
- 34% מבני הנוער סבורים כי מותר להעסיקם בסופי שבוע, וזאת בניגוד לחוק האוסר על העסקת בני נוער בשבת.
- 46% מבני הנוער עבדו במהלך השנה האחרונה גם בסופי שבוע, כאשר תדירות העבודה במועדים אלו היא 1.8 פעמים בחודש בממוצע. 41% ממי שעבדו בסופי שבוע, דיווחו כי השכר שקיבלו בסופ"ש זהה לשכר אותו הם מקבלים בימי חול, למרות שהחוק מחייב מתן שכר גבוה לעובדים ביום המנוחה השבועית.

## השפעות שליליות של העבודה על בני הנוער

- למעלה משליש (37%) מבני הנוער העובדים מדווחים כי קרה שהפסידו לימודים בגלל עבודתם.
- 42% מבני הנוער העובדים מדווחים כי קרה שלימודיהם נפגעו בגלל עבודתם.
- יותר ממחצית (54%) מבני הנוער העובדים מדווחים כי קרה שהרגישו שעבודתם קשה להם פיסית מעבר לסביר.
- 27% מבני הנוער העובדים מדווחים כי קרה שנפגעו במקום העבודה או בדרך למקום העבודה.
- 33% המהווים שליש מבני הנוער העובדים, מדווחים כי קרה שהושפלו או חשו מנוצלים במקום העבודה.

## הסכמת בני נוער עם היגדים שונים בנושא עבודת בני נוער

- 72% מבני הנוער סבורים כי אין לאפשר העסקת בני נוער מתחת לגיל 14. זהו תמרור חשוב למול הקריאות להורדת גיל העבודה.
- 34% מבני הנוער סבורים שאין לאפשר העסקת בני נוער בסופי שבוע, כפי שאכן החוק מורה כיום.
- 44% מבני הנוער סבורים שיש לאפשר העסקת בני נוער בסופי"ש רק במהלך חופשות מהלימודים.
- 33% מבני הנוער סבורים כי בני נוער עובדים צריכים להרוויח שכר נמוך יותר ממבוגרים העובדים באותה העבודה.
- 65% מבני הנוער סבורים ששכרם צריך להיות גבוה יותר ככל שהם מבוגרים יותר, כלומר תומכים במדרגות שכר לפי גיל אצל נוער.

## התאגדות עובדים – מודעות ומניעים להתאגדות

- 46% מבני הנוער מעידים כי הם יודעים מהי התאגדות עובדים או ועד עובדים.
- 72% מבני הנוער מציינים כי הם מעריכים את עובדי בורגר-ראנץ' על שהתאגדו והקימו ועד עובדים.
- 52% מבני הנוער מציינים כי היו מצטרפים להתאגדות עובדים במקום עבודתם, במידה והיו מציעים להם.
- 86% חושבים כי המניע העיקרי להקמת התאגדות עובדים הוא שיפור תנאי ההעסקה והגנה על זכויות העובדים במקום עבודתם.

## גופים המטפלים בזכויות בני נוער בעבודה – מודעות כללית ומודעות לנוער העובד והלומד

- 70% מבני הנוער מדווחים כי הם לא יודעים לאן לפנות במידה ולא יקבלו בעתיד את מלוא זכויותיהם במקום העבודה. זוהי נורה אדומה מבחינתנו כגוף שעוסק בהסברה והגברת ההיכרות עם זכויות בני הנוער בעבודה.
- 25% מבני הנוער מכירים או שמעו על פעילות שמירת זכויות בני נוער בעבודה של הסתדרות הנוער העובד והלומד.
- 82% מבני הנוער שפנו לסייע, דיווחו כי הסתדרות הנוער העובד והלומד סייעה להם.



# פירוט הממצאים

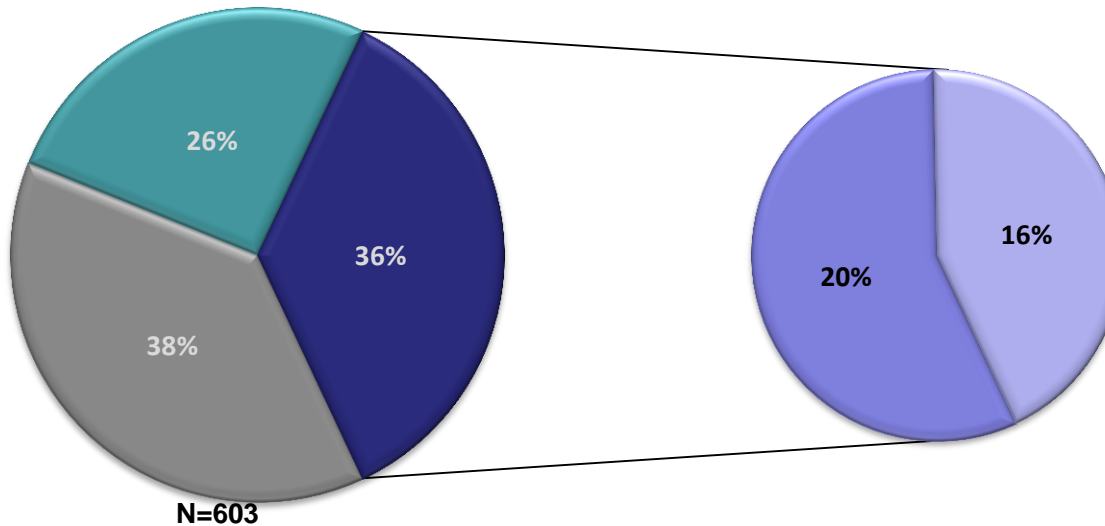








1) האם אתה עובד כיום או עבדת בעבודה כלשהי מהלך השנה האחרונה? אם לא, האם אתה מחפש או ניסית לחפש עבודה?  
2) האם במהלך השנה האחרונה עבדת ביותר מעבודה אחת?



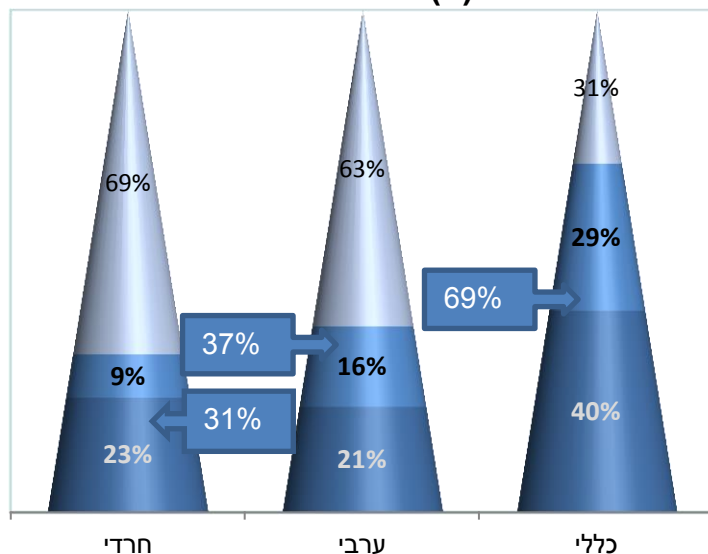
- אני לא עובד כיום / לא עבדתי במהלך השנה האחרונה, וגם לא ניסיתי לחפש עבודה במהלך השנה האחרונה
- אני לא עובד כיום / לא עבדתי במהלך השנה האחרונה, אך ניסיתי לחפש עבודה
- אני עובד כיום / עבדתי במהלך השנה האחרונה ביותר מעבודה אחת
- אני עובד כיום / עבדתי במהלך השנה האחרונה בעבודה אחת בלבד

ניתן מענה לשאלה כמה בני נוער עובדים בארץ: תוצאות הסקר מראות כי 3 מתוך 5 בני נוער מעורבים בשוק העבודה (62%). במספרים (ע"פ נתוני הלמ"ס לשכבת הגיל 14-18), מדובר על 380 אלף בני נוער, מתוכם כ-220 אלף עובדים או עבדו בפועל. מעל לשליש מבני הנוער בישראל (36%) עבדו בעבודה כלשהי במהלך השנה האחרונה, וכרבע נוסף (26%) מבני הנוער ניסו לחפש עבודה אך לא מצאו, אך משמעות הדבר היא כי היו מעורבים בשוק העבודה (חלקם יתכן ועבדו בחופשת הקיץ וענו לגבי שנה"ל). בנוסף, 57% מבני הנוער שעבדו, דיווחו כי עבדו ביותר מעבודה אחת במהלך השנה, דבר המעיד על התחלופה הגבוהה וחוסר הקביעות בשוק עבודת בני הנוער והצעירים.

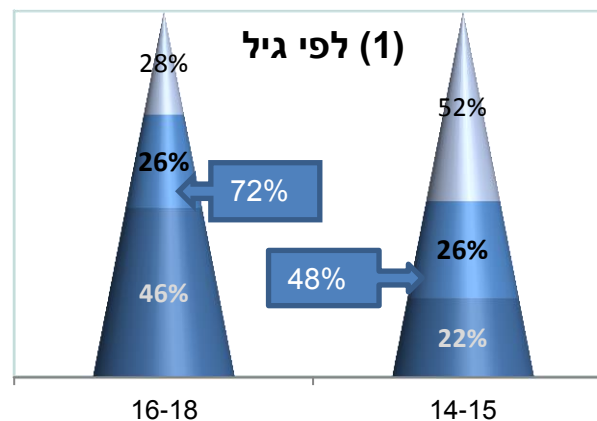
האם אתה עובד כיום או עבדת בעבודה כלשהי מהלך השנה האחרונה? אם לא, האם אתה מחפש או ניסית לחפש עבודה?

- אני לא עובד כיום / לא עבדתי, וגם לא ניסיתי לחפש עבודה במהלך השנה
- אני לא עובד כיום / לא עבדתי במהלך השנה, אך ניסיתי לחפש עבודה
- אני עובד/ עבדתי במהלך השנה

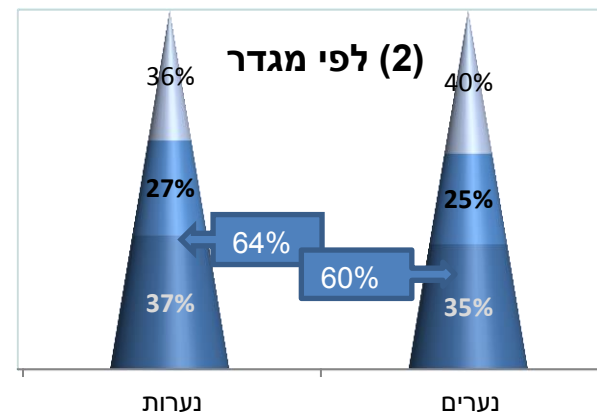
**(3) לפי מגזר**



**(1) לפי גיל**



**(2) לפי מגדר**

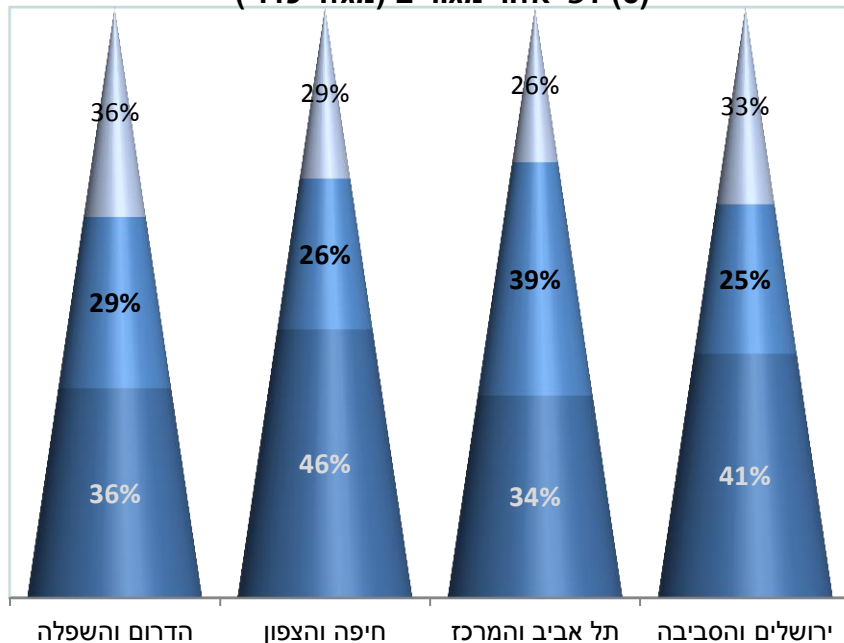


- (1) בגילאי 16-18 שלושה מתוך ארבעה (72%) משתתפים בשוק העבודה. בגילאי 14-15 כמחצית משתתפים בשוק העבודה.  
 (2) בנות משתתפות בשוק העבודה בשיעור גבוה מעט יותר מבנים (64% לעומת 60%).  
 (3) קיים הבדל משמעותי בהיקפי ההשתתפות בשוק העבודה בין בני נוער ערבים וחרדים למגזר הכללי. יתכן שהדבר נובע מכך שבמגזרים אלה פחות עובדים במהלך השנה.

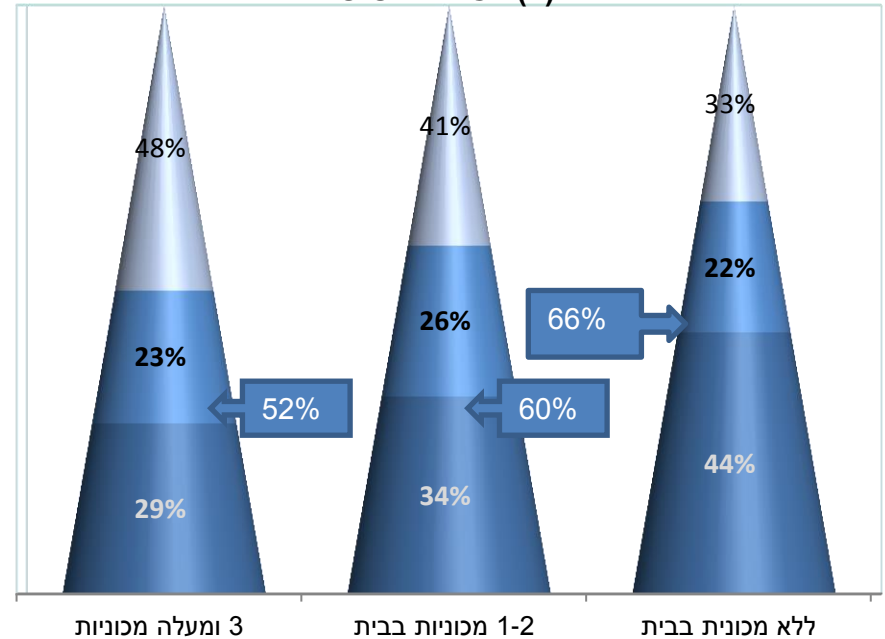
האם אתה עובד כיום או עבדת בעבודה כלשהי מהלך השנה האחרונה? אם לא, האם אתה מחפש או ניסית לחפש עבודה?

- אני לא עובד כיום / לא עבדתי, וגם לא ניסיתי לחפש עבודה במהלך השנה
- אני לא עובד כיום / לא עבדתי במהלך השנה, אך ניסיתי לחפש עבודה
- אני עובד/ עבדתי במהלך השנה

(5) לפי אזור מגורים (מגזר כללי)



(4) לפי מצב כלכלי בבית

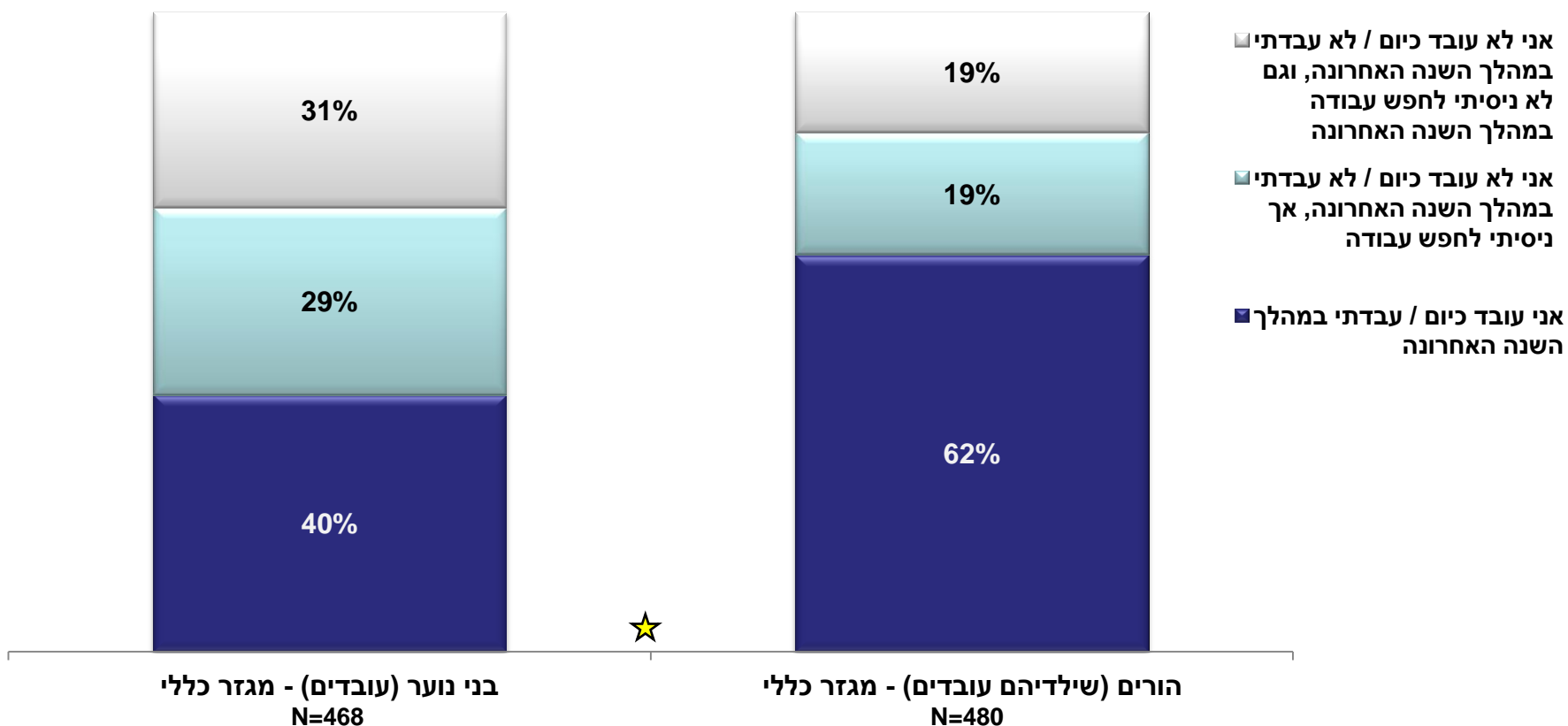


(4) קיים פער של 14% בשיעור ההשתתפות בשוק העבודה בין בני נוער שהכנסת משפחתם נמוכה מהמוצע לבני נוער

שהכנסת משפחתם גבוהה מהמוצע. ניתן להסיק מכך כי ככל שההכנסה בבית גבוהה, בני הנוער פחות עובדים. עם זאת חשוב לשים לב כי גם בבתים עם הכנסה גבוהה מהמוצע, מחצית מבני הנוער השתתפו בשוק העבודה בשנה האחרונה.

(5) באזור תל אביב והמרכז קשה יותר למצוא עבודה: 39% מבני הנוער חיפשו ולא מצאו עבודה לעומת רבע (25%) בלבד באזור ירושלים או באזור חיפה והצפון.

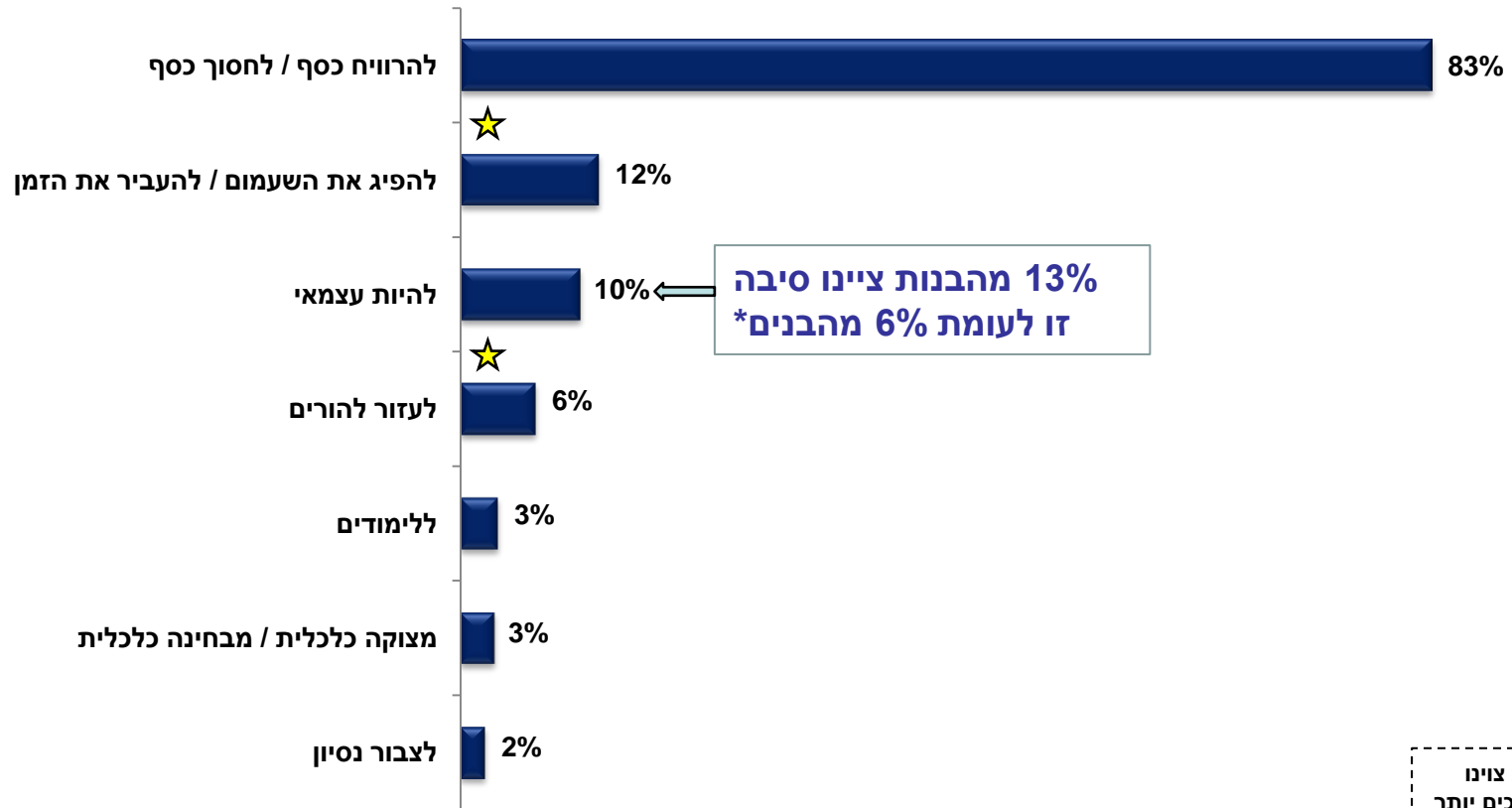
1) האם אתה עובד כיום או עבדת בעבודה כלשהי מהלך השנה האחרונה? אם לא, האם אתה מחפש או ניסית לחפש עבודה? - נוער  
2) האם ילדיך עובדים או עבדו בעבודה כלשהי מהלך השנה האחרונה? אם לא, האם הם מחפשים או ניסו לחפש עבודה? - הורים



בעוד ששליש מבני הנוער מדווחים כי עבדו במהלך השנה האחרונה, כשני שלישי מההורים לבני נוער מדווחים זאת על ילדיהם. הדבר יכול לנבוע מסיבות שונות, ובין השאר עשוי להצביע על תקשורת לקויה בין הורים לילדיהם, או לחילופין על הבנה שונה של הגדרת העבודה בשנה האחרונה (יתכן ובני נוער מתייחסים לשנת הלימודים בעוד הוריהם לשנה הקלנדרית). הנתונים הסופיים מייחסים יותר משקל למענה בני הנוער, אך החשוב הוא כי מספר גבוה מאד של בני נוער מעורבים בשוק העבודה, כאמור לעיל.

(בקרב מי שעובדים או עבדו או ניסו לחפש עבודה במהלך השנה האחרונה)

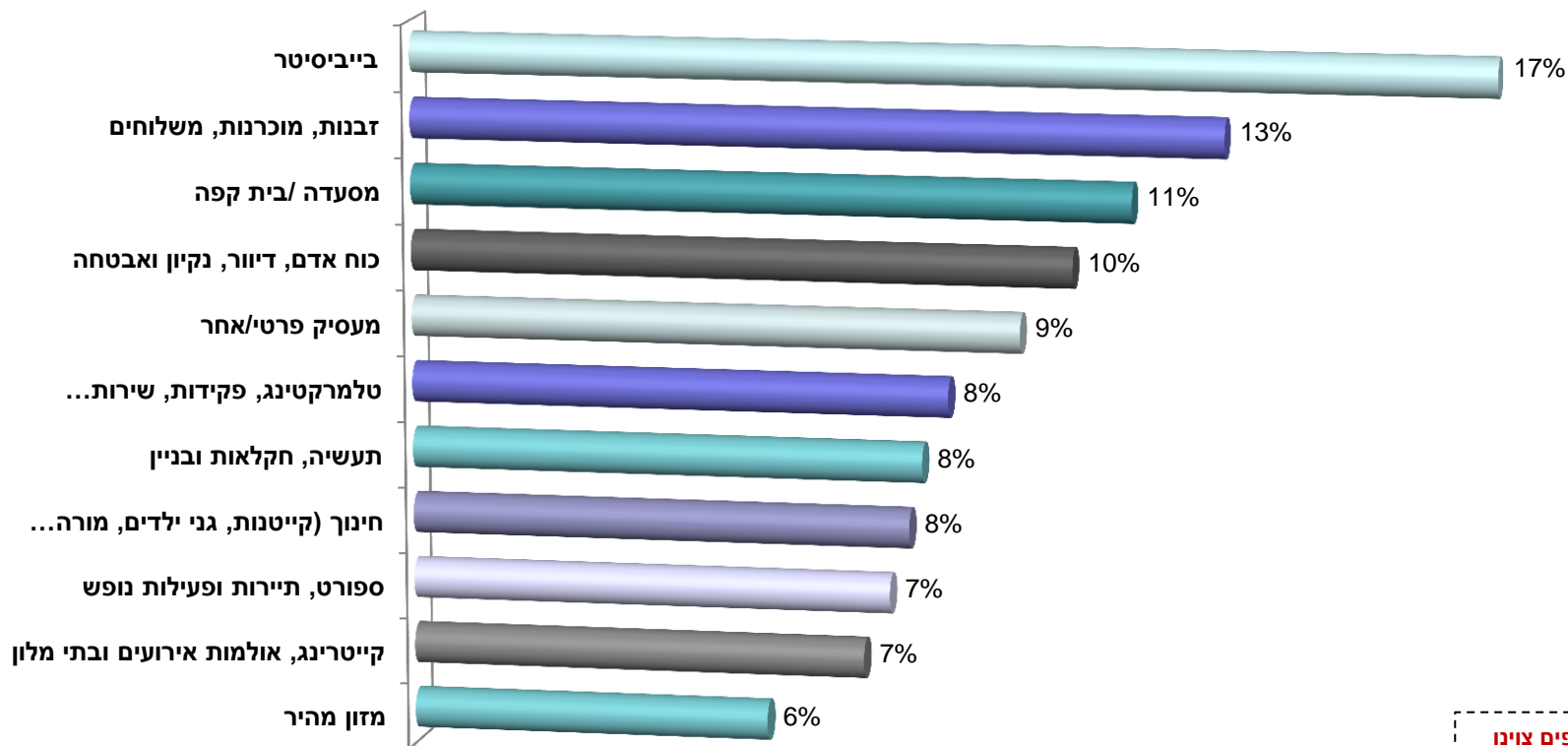
מהן הסיבות שהביאו אותך לעבוד ו/או לחפש עבודה? ומה עוד?



המניע העיקרי לעבודת בני נוער הינו הרצון ו/או הצורך להרוויח או לחסוך כסף, וזאת בפער משמעותי ומובהק לעומת כל שאר המניעים שצוינו בהקשר זה, וביניהם: הפגת השעמום והרצון להיות עצמאי, שצוינו בפער מובהק לעומת שאר הסיבות שצוינו אחריו. \* מעניין לשים לב לפער המשמעותי בין בני לבנות לגבי הרצון להיות עצמאי(ת).

באיזה ענף או תחום אתה עובד או עבדת?

## כלל בני הנוער העובדים



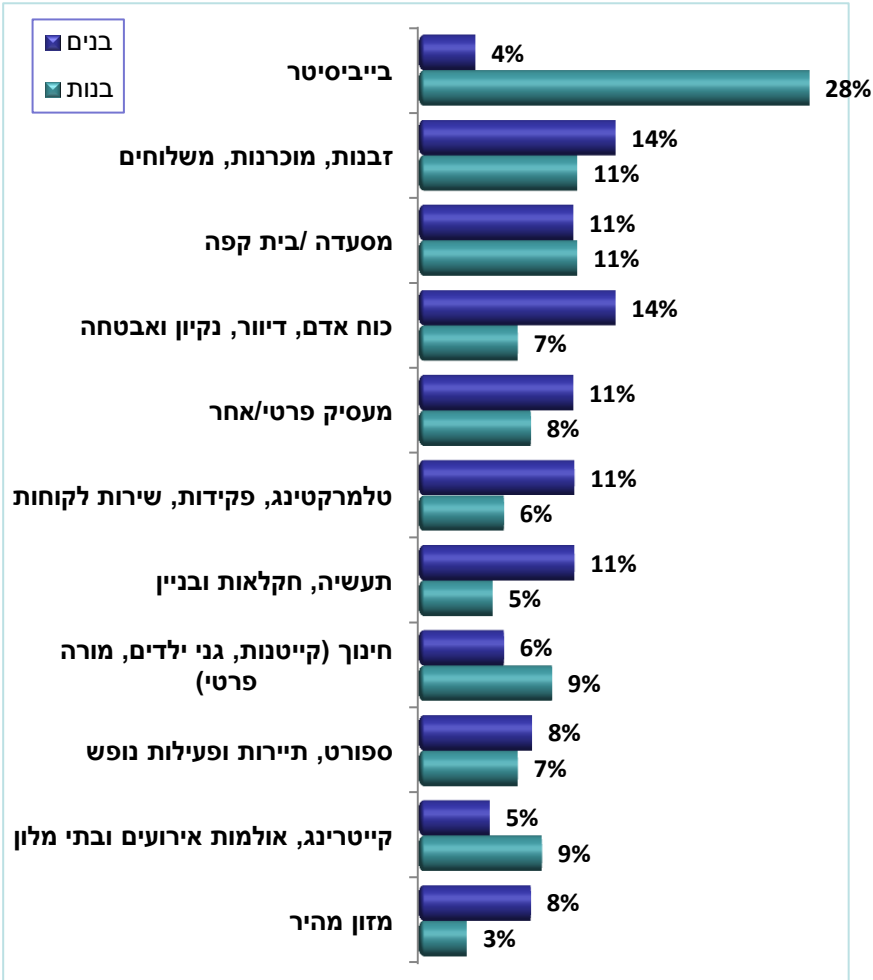
תחומים נוספים צוינו  
בשיעורים נמוכים יותר

בפילוח תחומי העבודה, ניתן לראות כי אחוז גבוה מבני הנוער עובדים בעבודות פשוטות עם מעט הכשרה. מקרב הבנות כ-30% דיווחו כי הן עובדות בשמרטפות לעומת 4% מהבנים. כן ניתן לראות כי עבודה בתחום זה יורדת עם הגיל ותחומים עבודה אחרים מרכזיים יותר כגון מלצרות באולמות (9%) ובמסעדות (15%) וכן בחנויות ורשתות שיווק (13%).

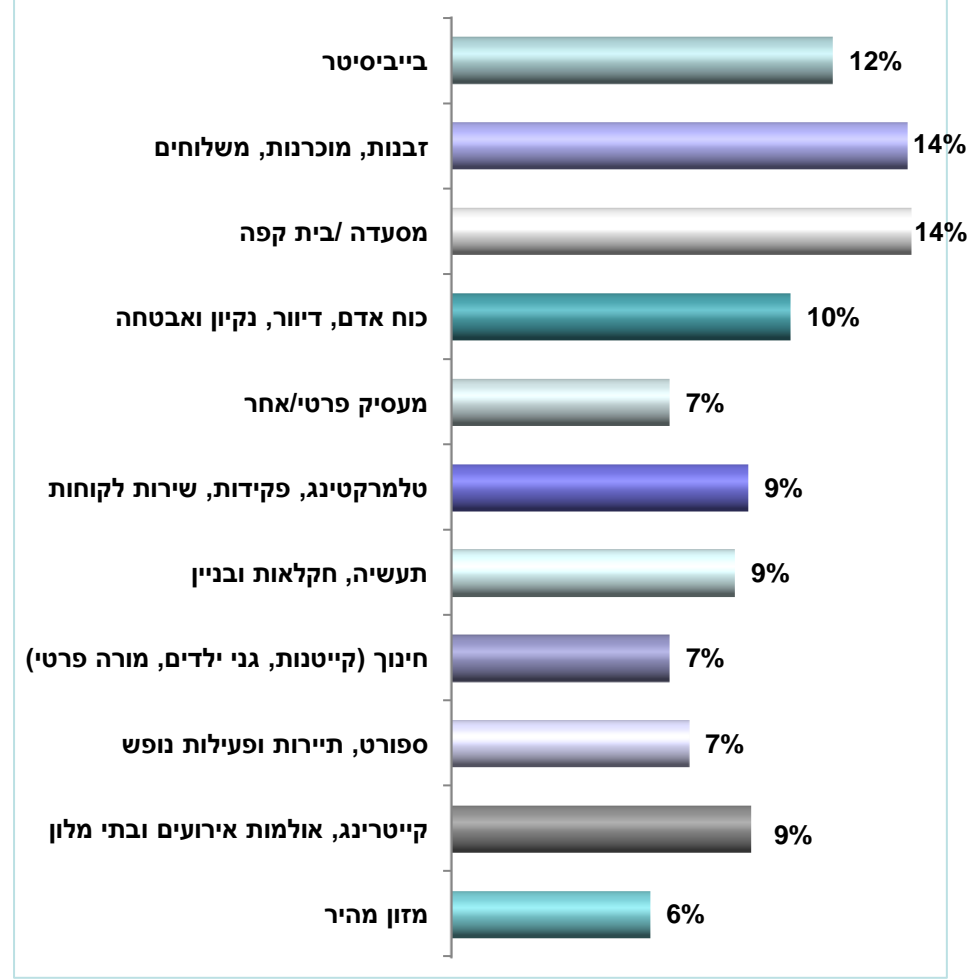


באיזה ענף או תחום אתה עובד או עבדת?

## תחומי עבודה לפי מגדר

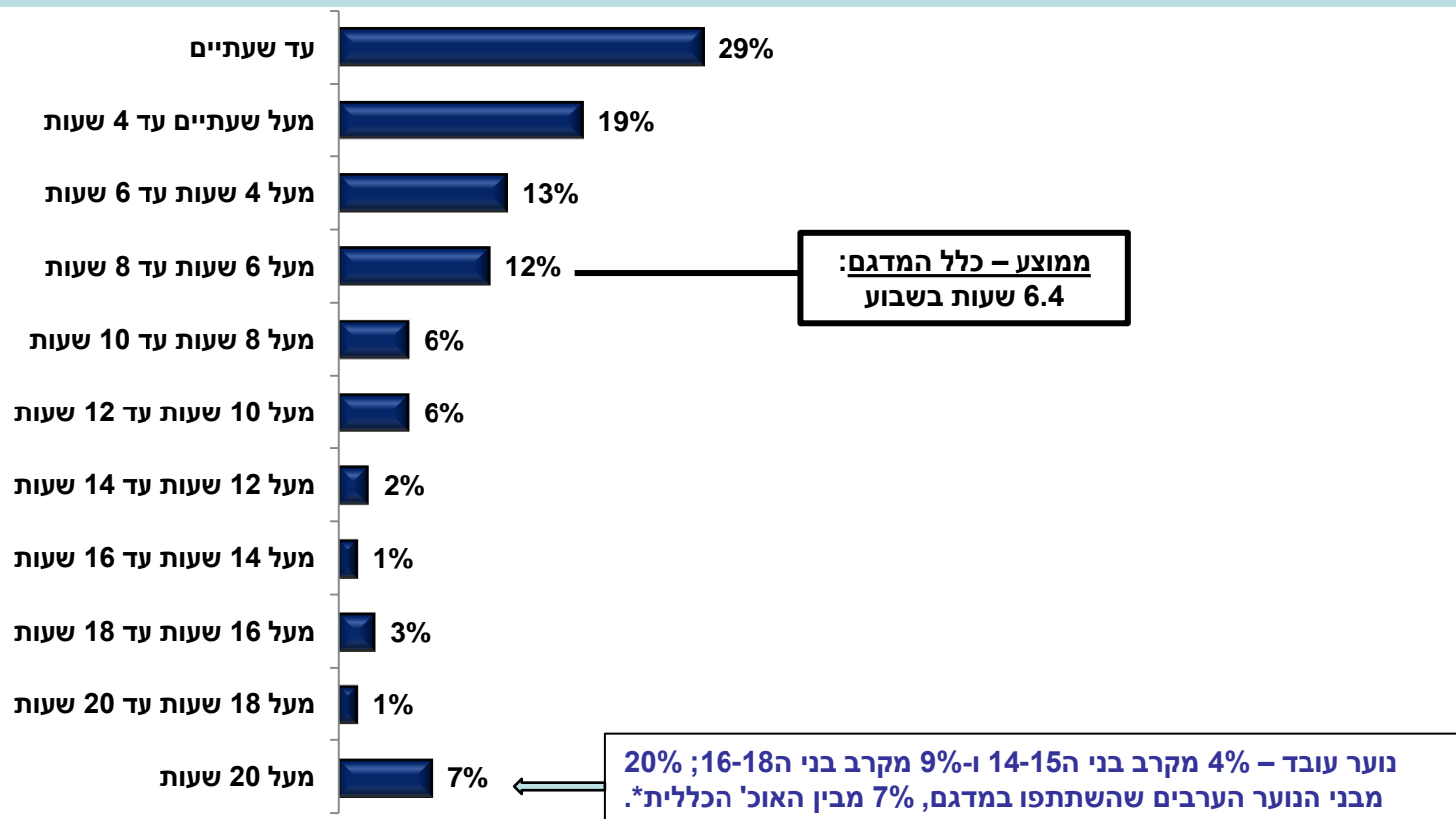


## פילוח תחומים - גילאי 16-18 בלבד



(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

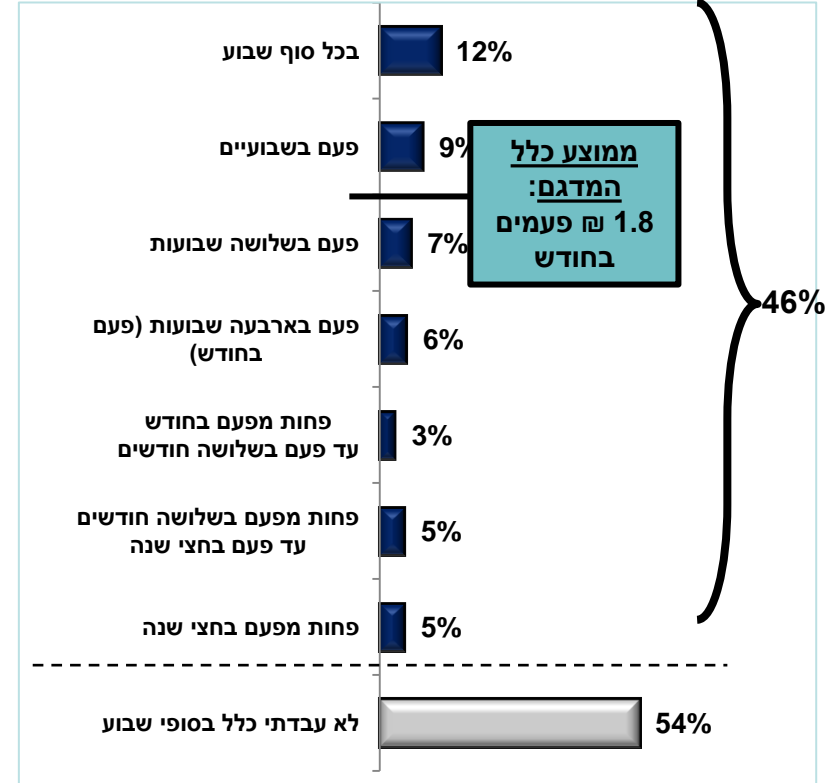
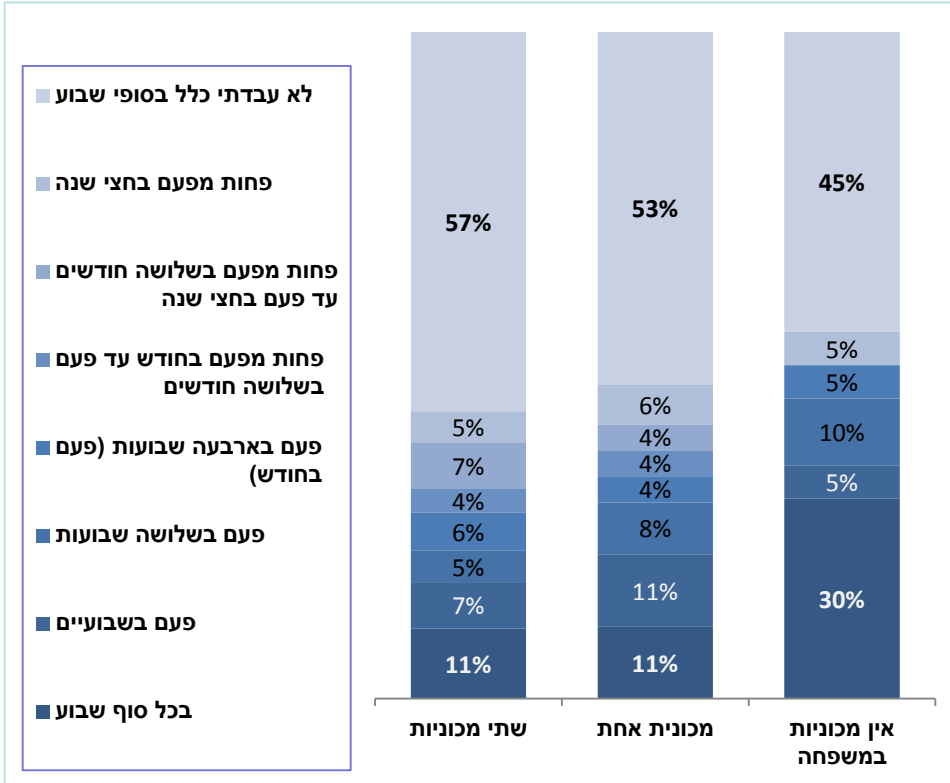
בהתייחס לשנת הלימודים האחרונה, נסה להעריך כמה שעות בממוצע עבדת בשבוע? שים לב: הכוונה היא למהלך תקופות הלימודים בלבד, לא כולל תקופות חופשים.



בני הנוער דיווחו כי הם עובדים בממוצע 6.4 שעות בשבוע (בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה). 7% (שהם כ-15,400 בני נוער) עובדים מעל 20 שעות בשבוע, כלומר בממוצע 3-4 שעות כל יום.

(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

האם במהלך השנה האחרונה עבדת או לא עבדת במהלך סופי שבוע (ימי שישי בערב ו/או ימי שבת)? אם כן, כל כמה זמן יצא לך לעבוד בסופי שבוע?  
הערה: משיבים מהמגזר הערבי נשאלו על יום המנוחה השבועי, במקום על סופי שבוע.

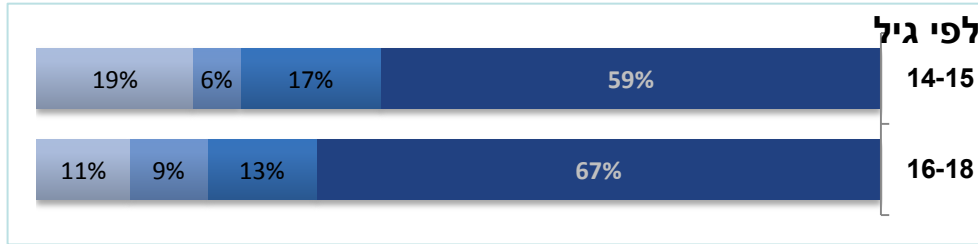


כמחצית מבני הנוער העובדים בישראל (46%) עבדו במהלך יום המנוחה השבועי (שבת ליהודים ושישי/ראשון לערבים), וזאת למרות האיסור על פי חוק להעסיק בני נוער ביום המנוחה השבועי. ממוצע העבודה בסופי שבוע בקרב מי שעבדו, עומד על קרוב לאחת לשבועיים.

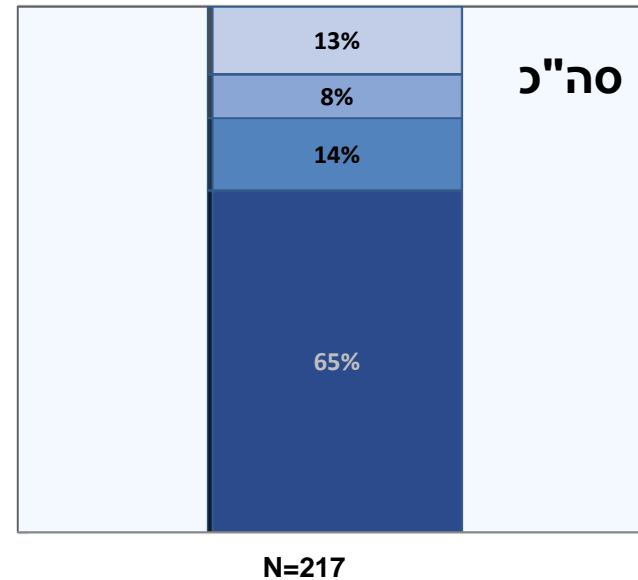
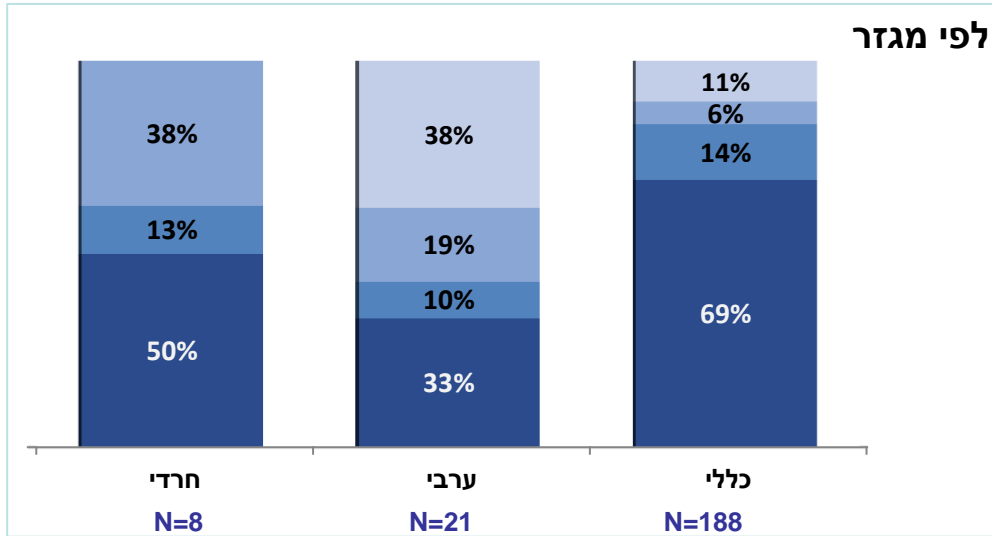
- 43% מבני הנוער בגילאי 14-15 דיווחו על עבודה בתדירות גבוהה של עד פעם בחודש לעומת 30% בלבד מבני ה-16-18.
- 55% מבני הנוער מרקע סוציו-אקונומי נמוך דיווחו על עבודה בסופי שבוע, מתוכם 30% דיווחו כי עבדו בכל סופ"ש. לעומת זאת 43% מבני הנוער מרקע סוציו-אקונומי גבוה דיווחו על עבודה בסופי שבוע, מתוכם 11% בלבד דיווחו כי עבדו כל סופ"ש.

(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

נסה להעריך, האם במהלך תקופות חופשים עבדת בהיקף גדול יותר או קטן יותר מזה שעבדת במהלך תקופת הלימודים?



- לא זוכר / לא יודע
- במהלך תקופות חופשים עבדתי בהיקף קטן יותר מזה שעבדתי במהלך תקופת הלימודים
- במהלך תקופות חופשים עבדתי בהיקף דומה לזה שעבדתי במהלך תקופת הלימודים
- במהלך תקופות חופשים עבדתי בהיקף גדול יותר מזה שעבדתי במהלך תקופת הלימודים



הערה: יש להתייחס לפילוח באופן אינדיקטיבי בלבד עקב תאים סטטיסטיים קטנים למגזרים הערבי והחרדי.

כשני שלישים מבני הנוער העובדים נוהגים לעבוד בהיקפים גבוהים יותר במהלך תקופות חופשים מאשר במהלך תקופות לימודים. אחוז גבוה מאד של בני נוער (23%) בגילאי 14-15 ציינו כי עבדו בחופשים לפחות כמו שעבדו בשנת הלימודים. נתון זה חשוב כיוון שקיים איסור בחוק להעסיק בני נוער מתחת לגיל 16 במהלך תקופת הלימודים. במגזרי האוכלוסיה השונים ניתן לראות כי קיים שוני בין המגזר הכללי למגזרים החרדים והערבי.



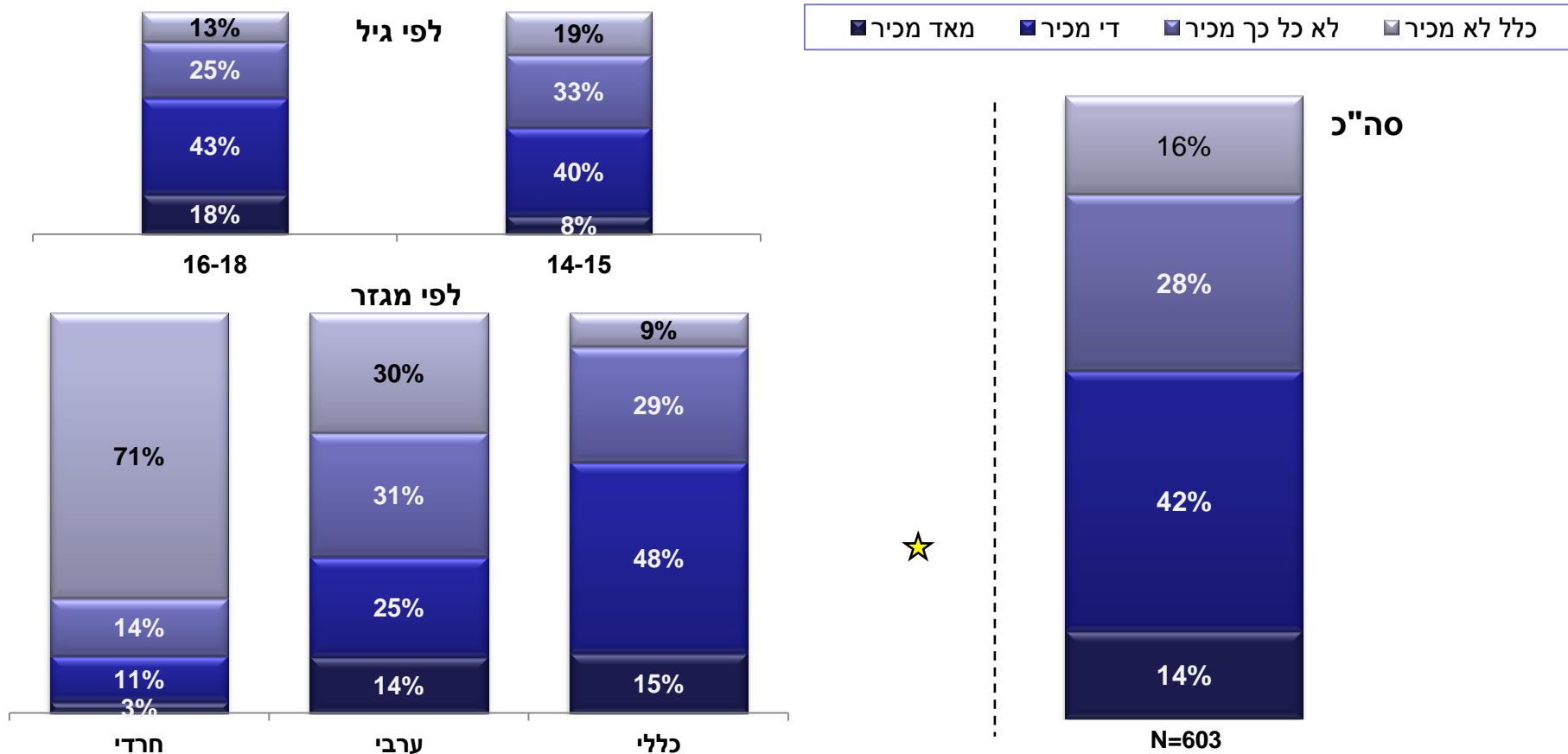
# פרק ב'

## מודעות לזכויות בני נוער בעבודה



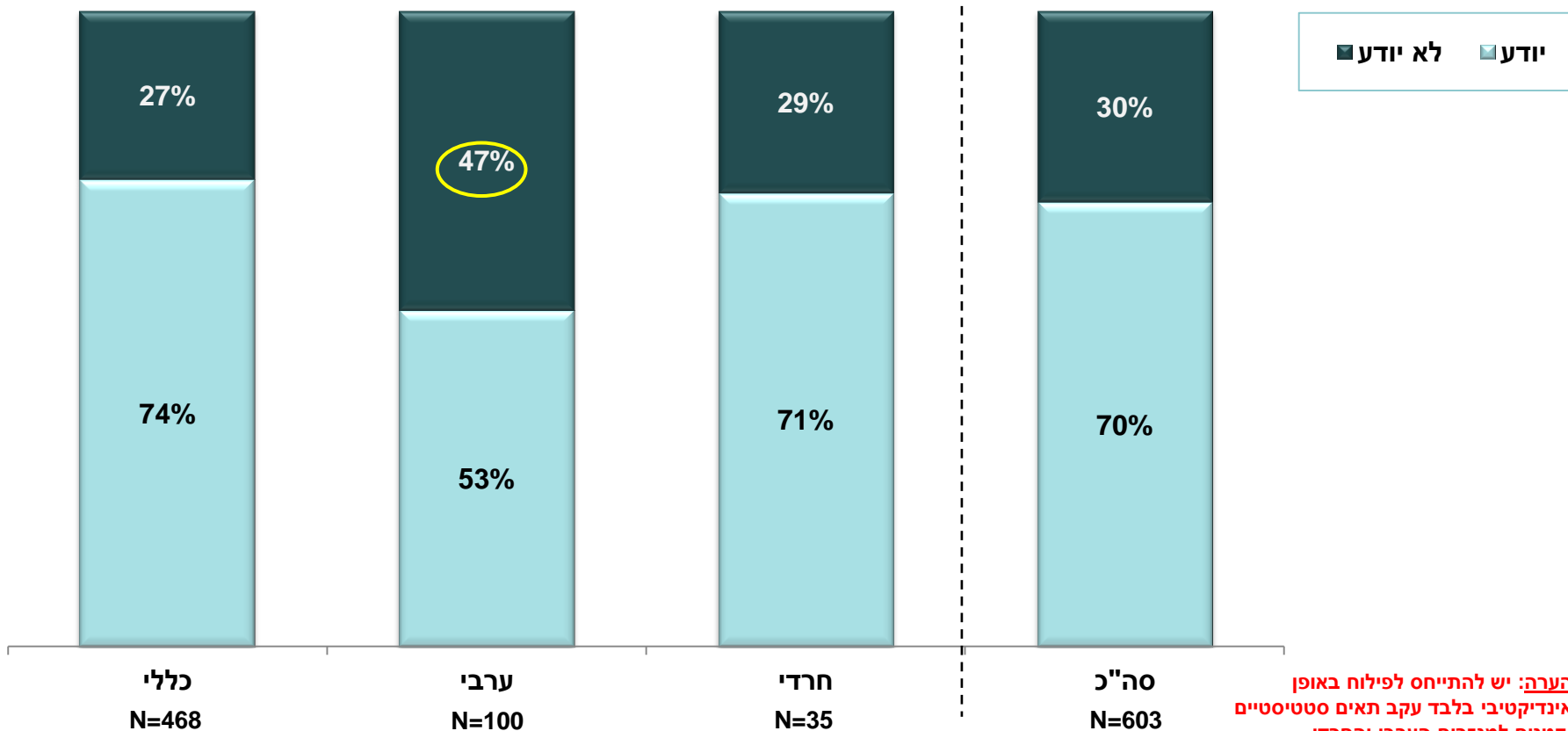
(בקרב כלל בני הנוער)

באיזו מידה אתה מכיר או לא מכיר את הזכויות המגיעות לבני נוער בעבודה?



רק 14% מכלל בני הנוער ציינו כי הם מכירים היטב את זכויותיהם. קרוב למחצית מבני הנוער (44%) מדווחים כי אינם מכירים במידה מספקת את זכויותיהם בעבודה, כאשר שיעור זה גבוה משמעותית במגזרים הערבי (61%) והחרדי (86%) מול המגזר הכללי (37%). חוסר המודעות גבוה יותר אצל עובדים צעירים (14-15) ועומד על 52% לעומת 38% בקרב עובדים בוגרים יותר (16-18).

האם אתה יודע או לא יודע מהו שכר מינימום?



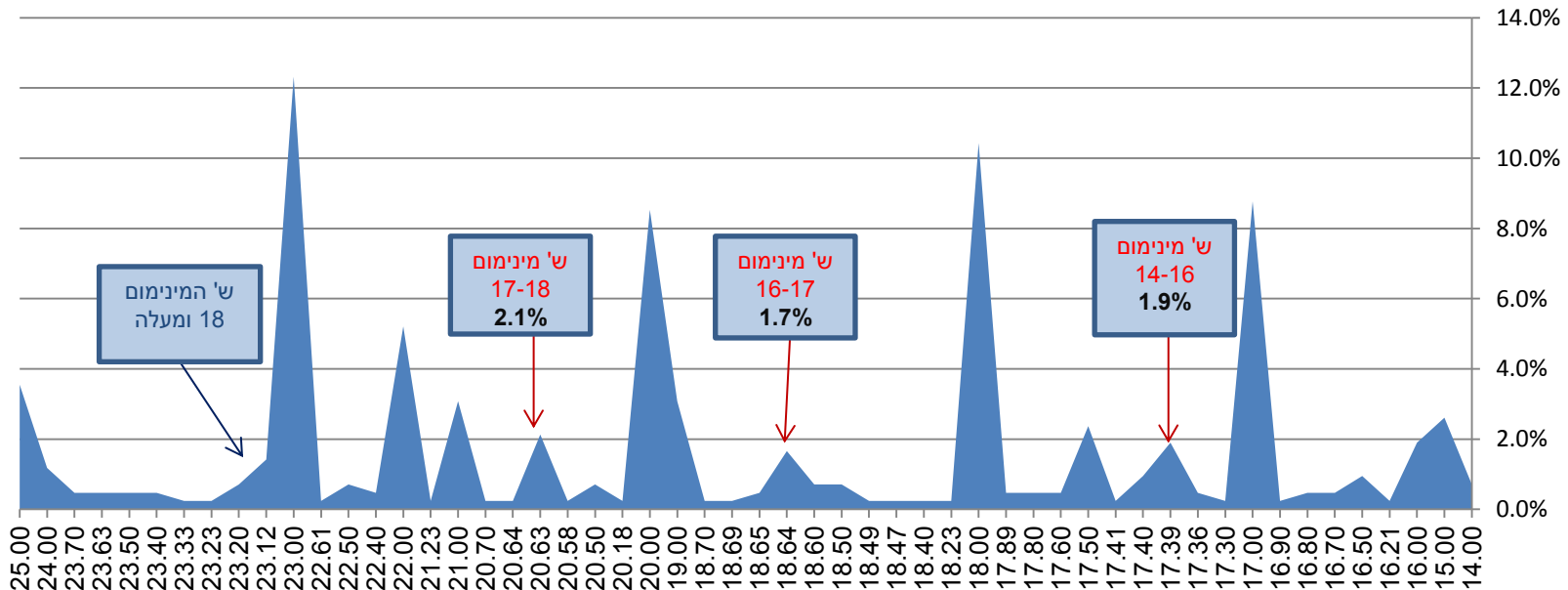
**הערה:** יש להתייחס לפילוח באופן אינדיקטיבי בלבד עקב תאים סטטיסטיים קטנים למגזרים הערבי והחרדי

כשליש מבני הנוער (30%) לא יודעים מהו שכר מינימום.  
שיעור זה גבוה במיוחד בקרב המגזר הערבי, בו כמחצית מבני הנוער מדווחים כי אינם יודעים מהו מושג זה.



(בקרב מי שיודעים מהו שכר מינימום, N=422)

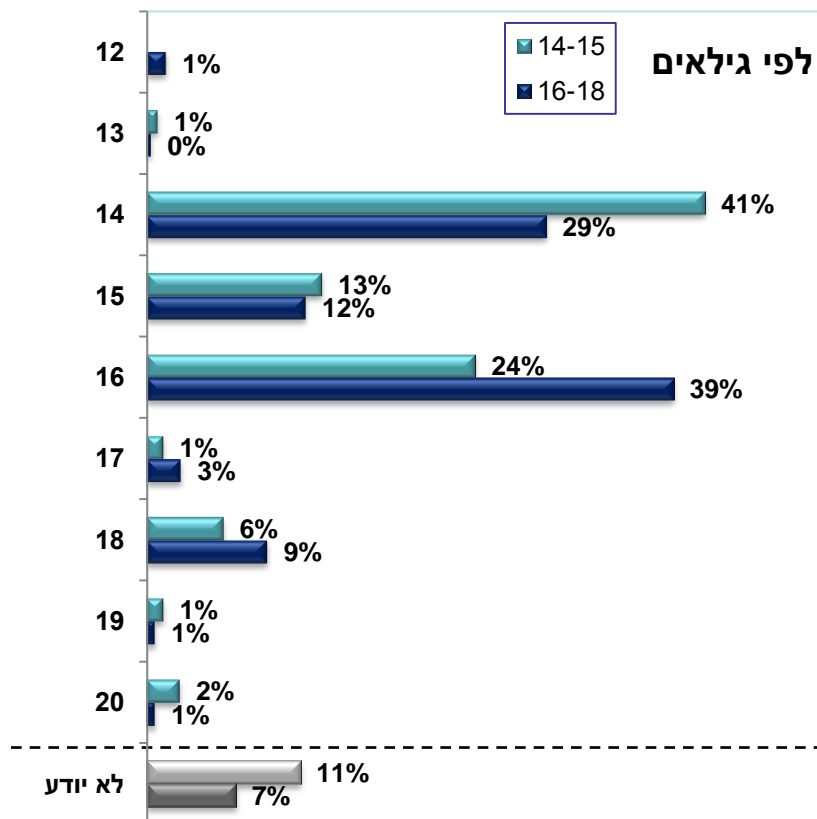
לפי מה שאתה יודע או לפי מה ששמעת, מהו גובה שכר המינימום לשעה שמגיע לנער בגילך? **אנא ציין סכום מדויק בש"ח.**



**רק 10% ציינו כי אינם יודעים מה הוא שכר המינימום המדויק לגילם.**

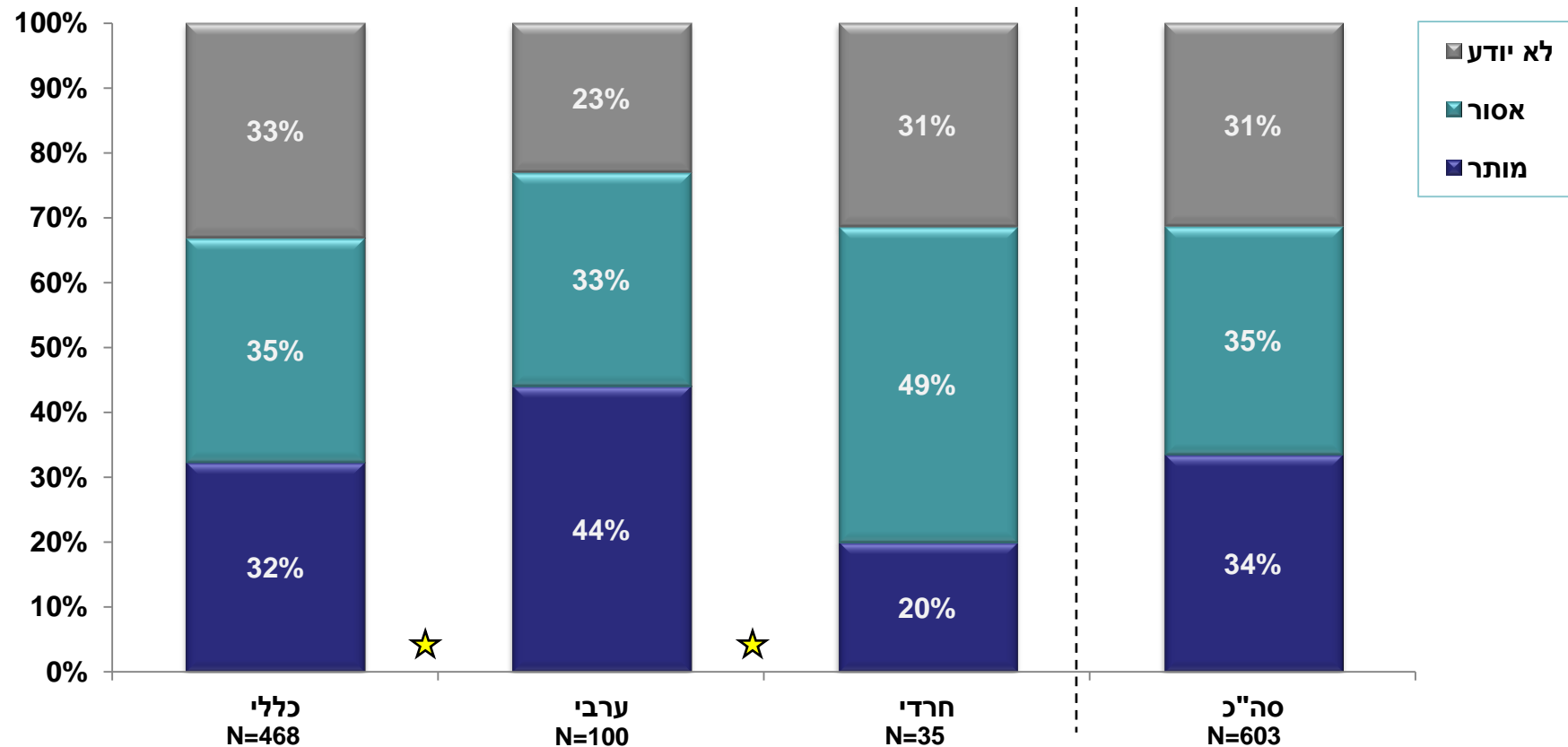
מתוך 70% בני הנוער שטענו כי הם יודעים מה הוא שכר מינימום, רק אחוזים בודדים ידעו לנקוב בסכום המדויק של שכר המינימום לגילם כפי שהתבקשו, כשרק 10% בלבד ציינו כי אינם יודעים מהו הסכום המדויק. 12% למשל חשבו כי הסכום הוא 23 ₪ (שהוא בקירוב הסכום לעובד מעל גיל 18), וכ-11% סברו שהסכום נמוך מהסכום המינימלי הקבוע בחוק (17.39 ₪). עובדה זו מדגישה ומחזקת את הערכתנו כי בני הנוער חושבים שהם מכירים את זכויותיהם אך בפועל אין זה כך.

לפי מה שאתה יודע או לפי מה ששמעת, מאיזה גיל מותר להתחיל להעסיק בני נוער?



הגיל שצוין כגיל החוקי להעסקת בני נוער עומד בממוצע על 15.3 שנים (החוק בישראל מתיר העסקה מגיל 16 למעט בחופשות אז מותרת העסקה מגיל 14), כאשר ראוי לציין כי בעוד שבקרוב המגזר הכללי הגיל הממוצע שצוין עומד על 15 שנים, הרי שבמגזרים החרדי והערבי הגיל הממוצע שצוין גבוה יותר, ועומד על 16.1 ו- 16.8 שנים, בהתאמה.

לפי מה שאתה יודע או לפי מה ששמעת, האם מותר או אסור להעסיק נער בגילך במהלך סופי שבוע (ימי שישי בערב ו/או ימי שבת)?  
 הערה: משיבים מהמגזר הערבי נשאלו על יום המנוחה השבועי.



דוגמא נוספת לחוסר בידע אצל בני נוער לגבי עולם העבודה:

שליש מבני הנוער בלבד ידעו כי חל איסור להעסיקם במהלך יום המנוחה השבועי, וכשליש נוספים לא ידעו האם הדבר מותר או אסור. חוסר המודעות בולט במיוחד בקרב בני נוער מהמגזר הערבי, כש-44% מהנשאלים טענו כי מותר להעסיקם ביום המנוחה השבועי.



# פרק ג'

**שמירת זכויות בני נוער בעבודה –  
על ידי המעסיקים ובאופן אישי**

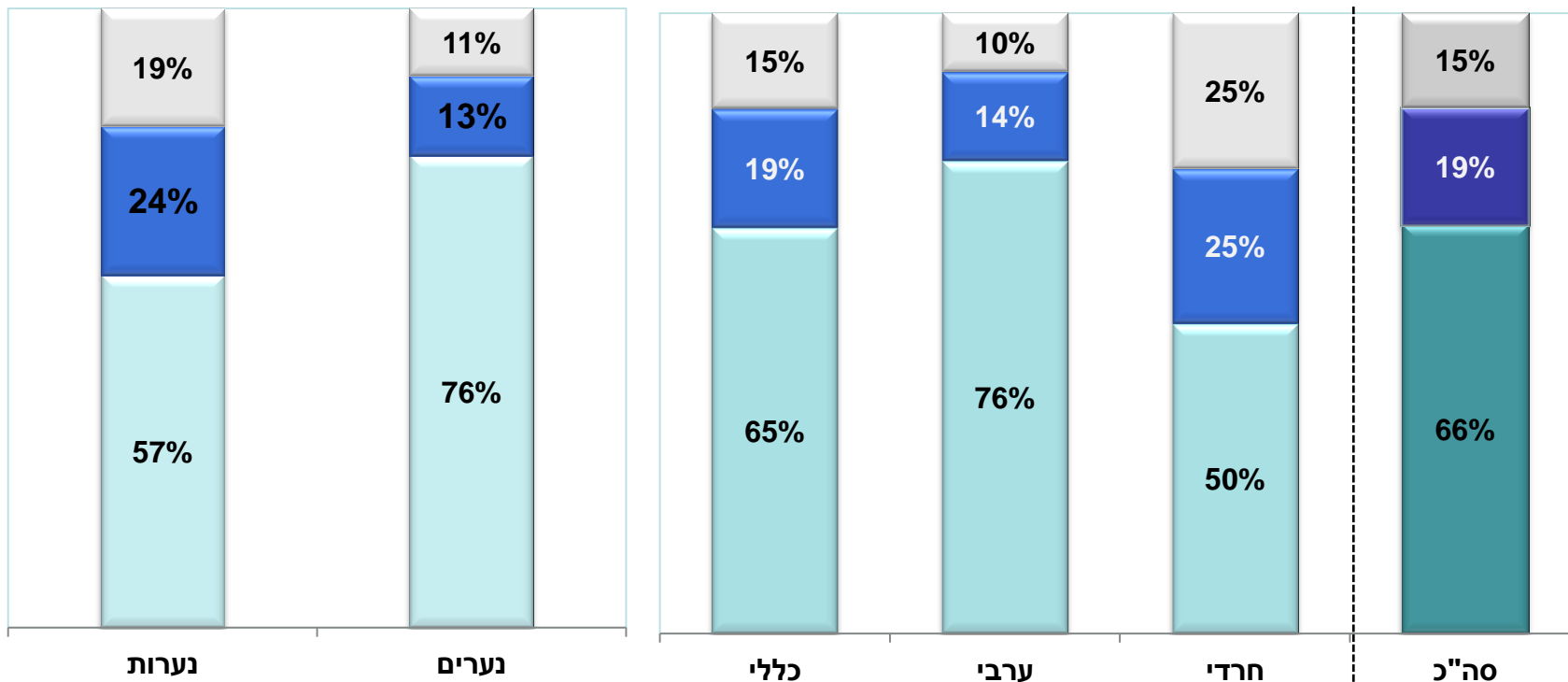


# שמירת זכויות בני נוער בעבודה על ידי המעסיק

(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

האם אתה חושב שהמעסיק שלך שומר או לא שומר על כל זכויות העובדים שלו?

לא יודע  
  לא שומר על כל זכויות העובדים  
  שומר על כל זכויות העובדים

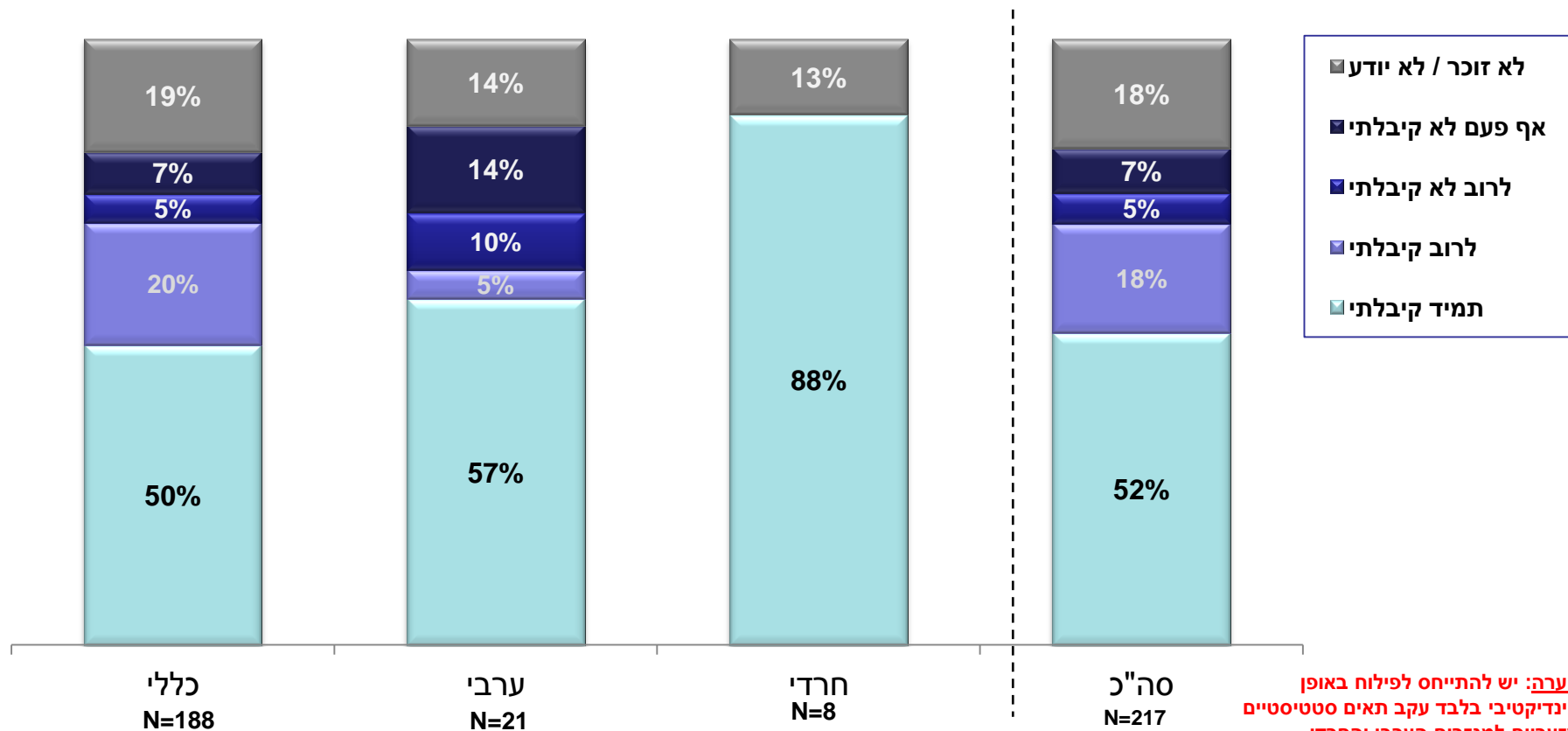


**הערה:** יש להתייחס לפילוח באופן אינדיקטיבי בלבד עקב תאים סטטיסטיים מזעריים למגזרים הערבי והחרדי.

אחד מכל חמישה בני נוער שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה חושב שהמעסיק שלו לא שומר על כל זכויות העובדים שלו. קיים פער משמעותי בין נערים לנערות, פי 2 מהנערות (24% לעומת 13%) סברו כי המעסיק אינו שומר על זכויותיהן. בין המגזרים גם כן קיים פער, כשרק 50% מהנערים החרדים סברו כי המעסיק שלהם שומר על זכויותיהם.

(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

האם במהלך עבודתך קיבלת או לא קיבלת את השכר שמגיע עבור חודש מסוים, עד ה- 10 בחודש שלאחר מכן לכל המאוחר?



**הערה:** יש להתייחס לפילוח באופן אינדיקטיבי בלבד עקב תאים סטטיסטיים מזעריים למגזרים הערבי והחרדי.

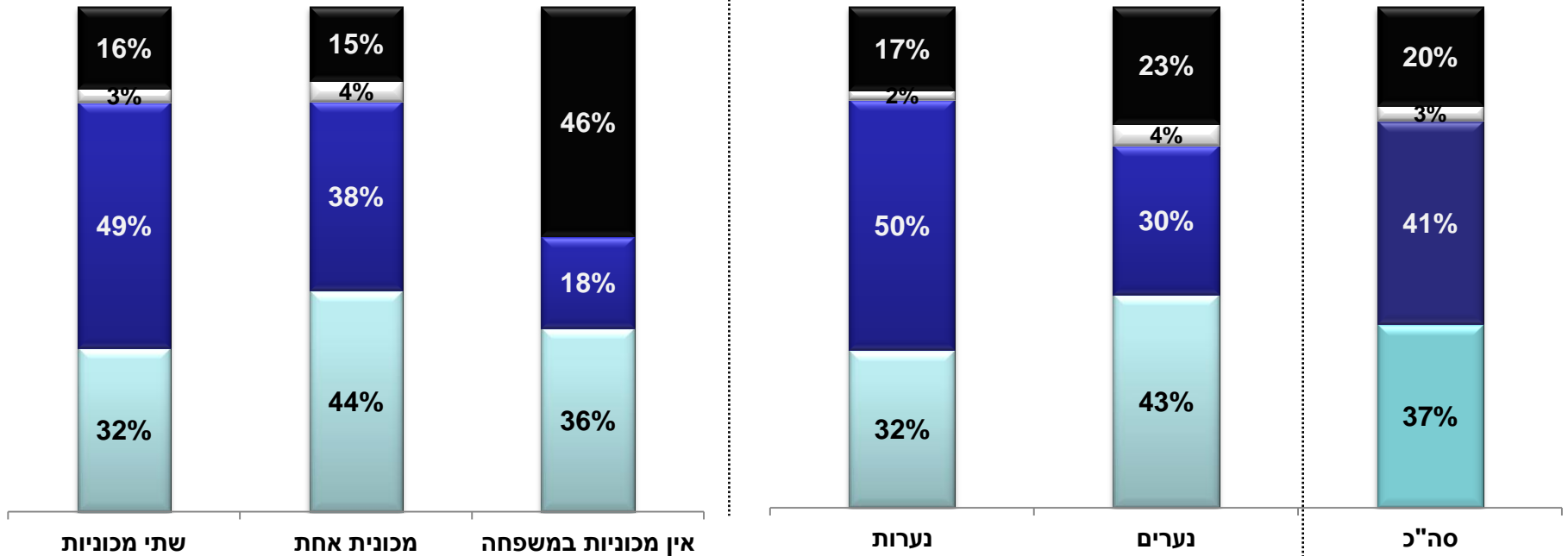
כמעט מחצית מבני הנוער העובדים דיווחו כי לא קיבלו באופן קבוע (או לא ידעו לומר אם קיבלו באופן קבוע) את שכרם עד ה-10 לחודש כמחוייב בחוק. (התייחסותנו בסעיף זה מחמירה גם כלפי מי שהשיב כי "לרוב קיבלתי", כיוון שהחוק אינו מתפשר בנושא זה). קיים פער בין המגזרים באופן מובלט במגזר הערבי שם 25% השיבו כי לא קיבלו לרוב או אף פעם את שכרם במועד לפי החוק.



(בקרב מי שעבדו במהלך סופי שבוע)

האם במסגרת עבודתך במהלך סופי שבוע, קיבלת שכר גבוה יותר או נמוך יותר בהשוואה לעבודה בימי חול רגילים במהלך השבוע?  
(הערה: משיבים מהמגזר הערבי נשאלו על יום המנוחה השבועי, במקום על סופי שבוע.)

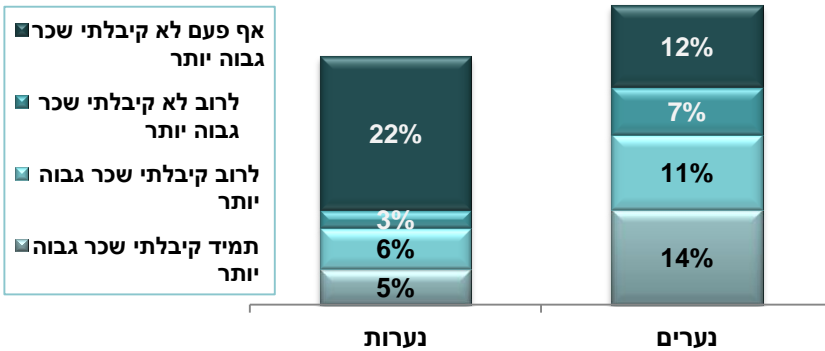
■ שכר גבוה יותר ■ שכר דומה ■ שכר נמוך יותר ■ לא זוכר / לא יודע



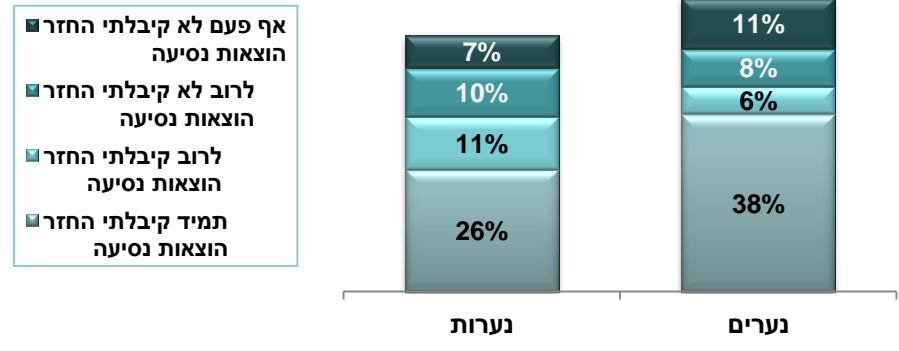
כמעט מחצית (45%) מבני הנוער שעבדו בסופי שבוע/ביום המנוחה השבועי דיווחו כי לא קיבלו שכר גבוה יותר משכרם ביום חול כפי שמחייב החוק להעסקה בשבת (וזאת מעבר לחוק האוסר על העסקה בשבת).  
אצל הנערות דיווחו מחציתן (52%) על אי תשלום שכר גבוה יותר על עבודה בסופ"ש, לעומת שלישי (34%) מהבנים.  
אצל בני נוער מרקע סוצ"אק גבוה דיווחו יותר מכפול על פגיעה זו ביחס לבני נוער מרקע סוצ"אק נמוך מהממוצע, אך אצל האחרונים כמעט מחציתם לא ידעו/לא זכרו מה היה שכרם בסופי השבוע.

# שמירת זכויות בני הנוער בעבודה ברמה האישית – השוואה בין נערים לנערות

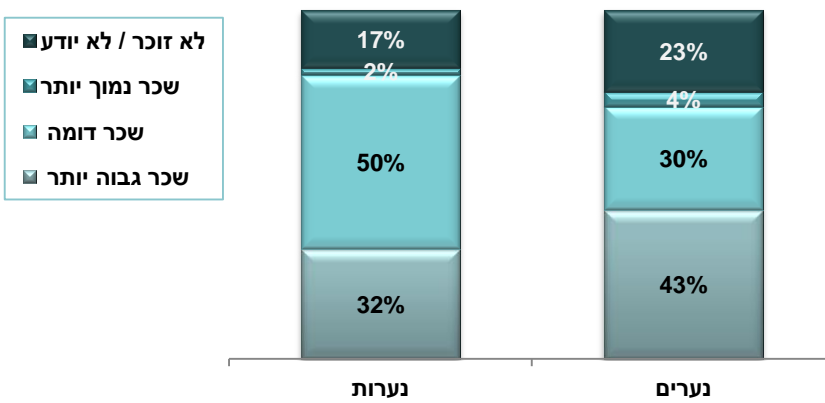
האם קיבלת שכר גבוה יותר עבור עבודה בשעות נוספות?



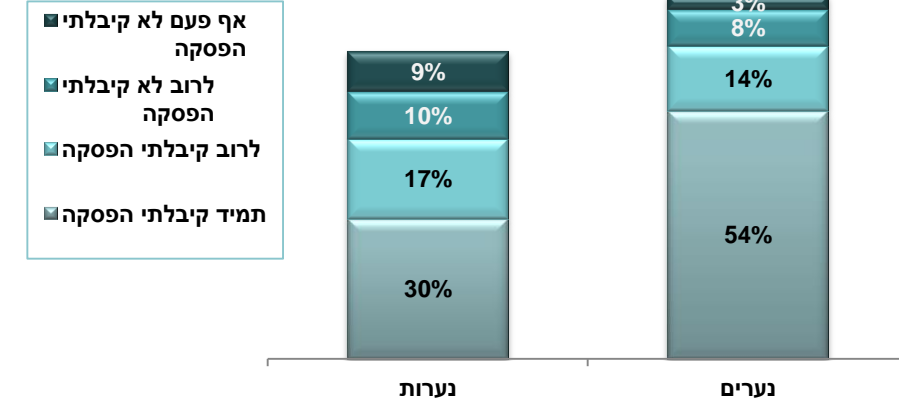
במידה ונזקקת להחזר הוצאות נסיעה, האם קיבלת?



במידה ועבדת בסופה"ש, האם קיבלת שכר גבוה יותר?



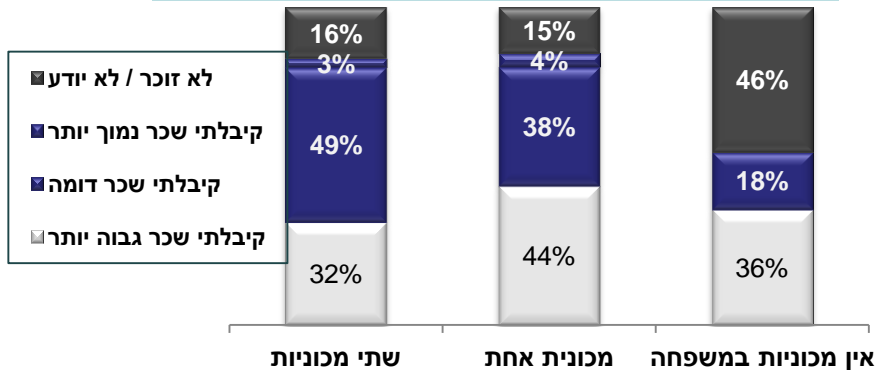
במידה ועבדת מעל 6 שעות, האם קיבלת הפסקה?



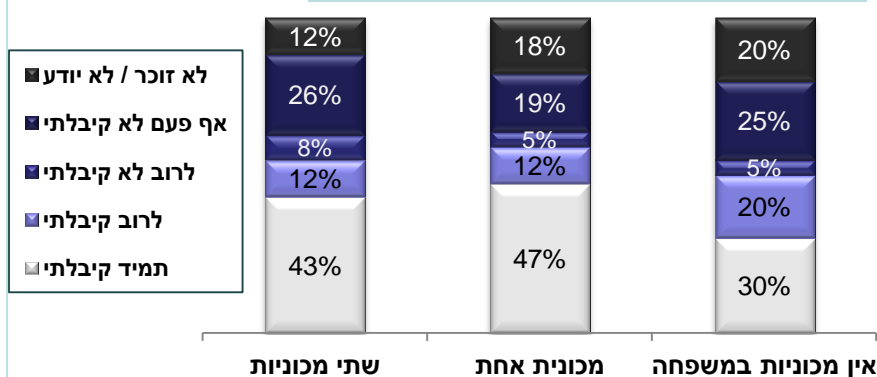
- החזר הוצאות נסיעה: ניכר פער משמעותי - 58% מהנערות שנזקקו להחזר לא קיבלוהו באופן קבוע לעומת 40% מהנערים.
- מתן הפסקות: 36% מהנערות ציינו כי לא קיבלו הפסקה כחוק לעומת 25% מהנערים.
- שעות נוספות: 22% מהנערות אף פעם לא קיבלו תוספת שכר כחוק על עבודה בשעות נוספות לעומת 12% מהנערים.
- תוספת שכר בסופה"ש: 50% מהנערות לא קיבלו תוספת שכר עבור עבודה בסופה"ש/ביום המנוחה לעומת 30% מהנערים.

# שמירת זכויות בני הנוער בעבודה ברמה האישית – השוואה לפי רקע סוציו-אקונומי בבית

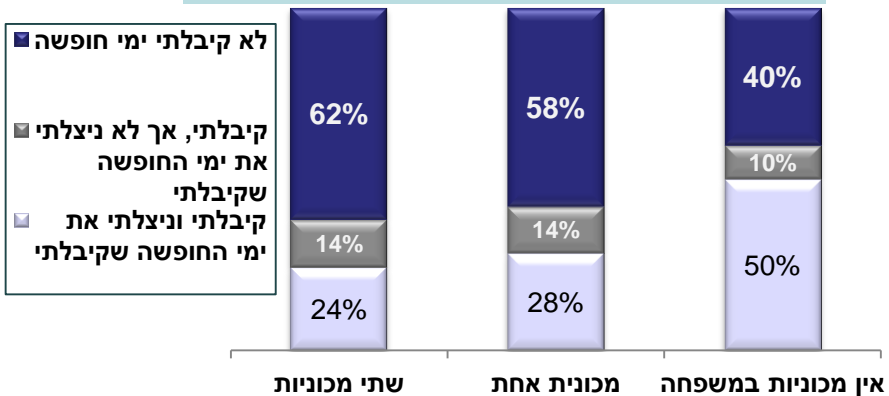
באם עבדת בסופה"ש, האם קיבלת שכר גבוה מביום חול?



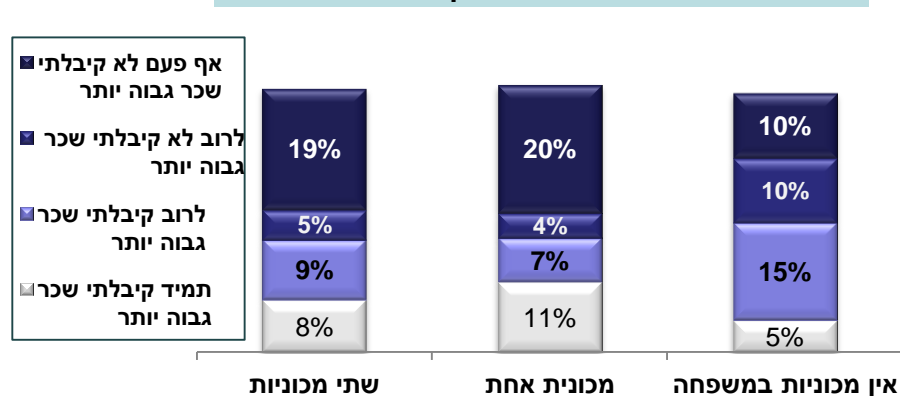
האם קיבלת תלוש שכר על כל חודש בו עבדת?



האם קיבלת ימי חופשה מהמעסיק והאם ניצלת אותם?



במידה ועבדת שעות נוספות האם קיבלת תוספת שכר?

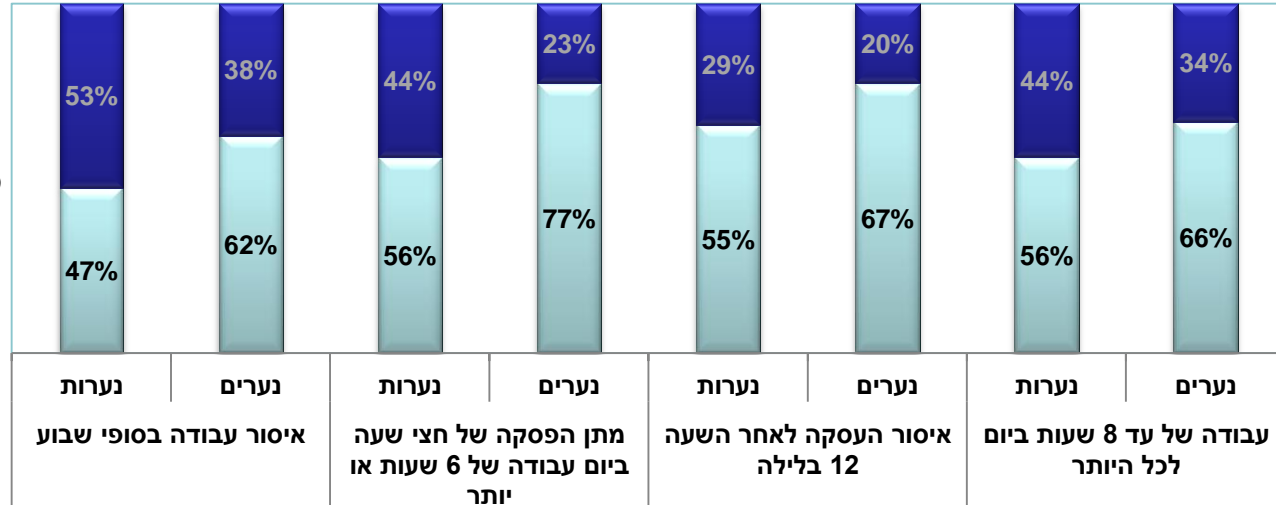


- תלוש שכר: 70% מבני הנוער מרקע סוציאלי נמוך לא קיבלו תלוש באופן קבוע, לעומת כמחצית מבני הנוער מרקע סוציאלי גבוה יותר.
- מבין מי שעבדו בסופ"ש: כחמישית מהנערים מרקע סוציאלי נמוך קיבלו שכר נמוך או זהה ליום חול. 46% מהם לא ידעו לומר אם קיבלו שכר גבוה או נמוך או זהה עבור עבודה בסופ"ש. למעלה ממחצית הנערים מרקע סוציאלי גבוה יותר ידעו לדווח כי לא קיבלו שכר גבוה יותר.
- תוספת שעות נוספות: כמחצית מבני הנוער עבדו שעות נוספות, מבניהם מרביתם לא קיבלו שכר גבוה יותר כחוק. בקרב נערים מרקע סוציאלי נמוך יותר, רק 5% דיווחו כי קיבלו שכר גבוה יותר באופן קבוע, שהם כמחצית מבני הנוער מרקע סוציאלי גבוה יותר (11% ו-8%).
- ימי חופשה וניצולם: כמחצית מבני הנוער מרקע סוציאלי נמוך דיווחו כי קיבלו וניצלו את ימי החופשה, פי 2 מבני הנוער מרקע סוציאלי גבוה יותר. להערכתנו מרבית בני הנוער באופן מובהק לא יודעים מהם ימי החופשה והפער מעיד על חוסר מודעות ולא על שמירה על זכות זו.

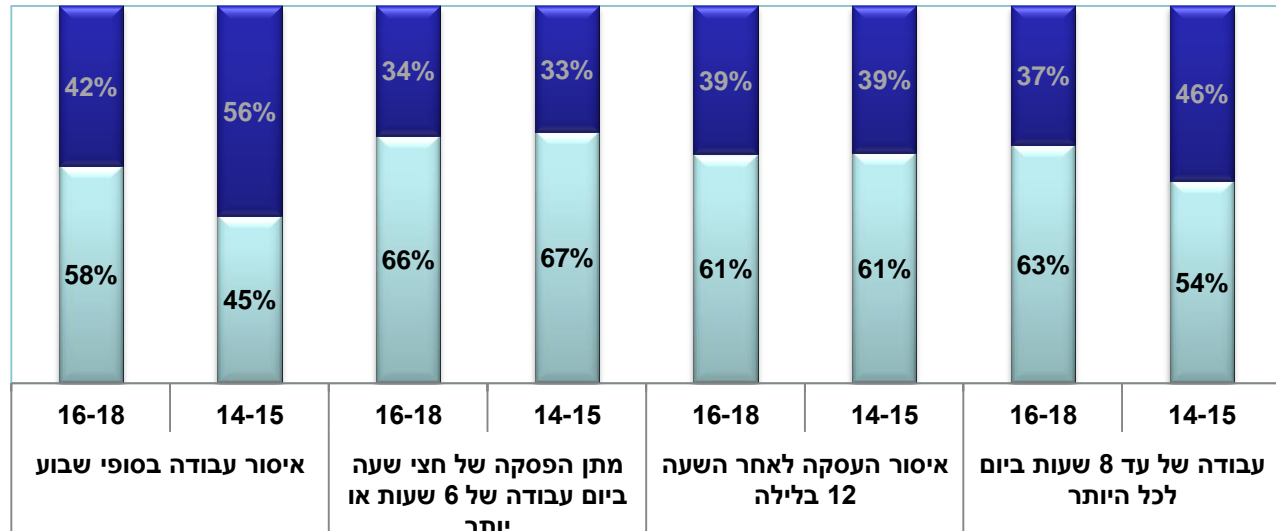
# שמירת זכויות בני הנוער במקום העבודה בחוויה האישית – בפילוחים שונים

## פילוח לפי מגדר

■ לא נשמר  
■ נשמר



## פילוח לפי גיל



להלן שיעור בני הנוער העובדים אשר מעידים כי במקום עבודתם נשמרות כל אחת מהזכויות שלהלן על ידי המעסיק:



מבין כל זכויות בני הנוער שנבדקו במסגרת המחקר, לפחות תשלום שכר מינימום הינה זכות שבני הנוער העובדים מעידים על שמירתה במקום עבודתם בשיעורים הגבוהים ביותר, אך גם היא רק ב-2/3 מהדיווחים.

מרבית הזכויות לא נשמרות בהיקפים של כמחצית ומעלה ממקומות העבודה בהם עובדים בני נוער בהפרות בוטות של חוקי העבודה. מנגד, מתן תשלום / דמי חופשה שנתית ו- תשלום דמי הבראה (אם עובדים מעל שנה) נשמרות בשיעורים נמוכים ביותר, אם כי ראוי לציין כי הפערים הניכרים בכל הקשור לשמירה על הזכויות השונות עשויים לנבוע מחוסר מודעות של בני הנוער.

שיעור בני הנוער העובדים אשר מעידים כי במקום עבודתם נשמרות כל אחת מהזכויות שלהלן בתחום השכר והזכויות הסוציאליות:



בחוות העבודה האישית, מרבית בני הנוער מעידים כי זכויותיהם אינן נשמרות. הערכתנו כי בני הנוער אינם מודעים לרבות מזכויותיהם לפי החוק. מי שכן מודע לעיתים קרובות חושש להתעמת עם המעסיק ולדרוש את זכויותיו בחשש שיאבד את מקום עבודתו או שיתפס כ"עושה בעיות".

שיעור בני הנוער העובדים אשר מעידים כי במקום עבודתם נשמרות כל אחת מהזכויות שלהלן בנושא שעות העבודה והמנוחה (כולל שעות נוספות וסופ"ש):

77% העידו כי קרה שעבדו מעל ל- 6 שעות רצופות, כאשר 46% מתוכם אינם בטוחים כי קיבלו הפסקה כנדרש במהלך שעות עבודתם.

45% העידו כי קרה שעבדו מעל ל-8 שעות ביום, כאשר 80% העידו כי לא קיבלו תגמול גבוה יותר עבור השעות הנוספות שעבדו.

43% דיווחו כי עבדו לאחר חצות, כאשר 23% מתוכם (המהווים כ-10% מכלל בני הנוער העובדים) העידו כי הדבר קורה לעיתים קרובות.

50% העידו כי עבדו לאחר שהסתיימה התחבורה הציבורית, כש-52% מתוכם דיווחו כי נאלצו לחזור הביתה בכוחות עצמם כיוון שהמעסיק לא דאג להם להסעה.

46% דיווחו כי עבדו בסופי שבוע, מתוכם 26% דיווחו כי עבדו בכל סוף שבוע. ממוצע השבתות בחודש בהן עובדים בני נוער הוא כ-2 שבתות.

37% בלבד ממי שעבדו ביום המנוחה השבועי דיווחו כי קיבלו גמול שכר גבוה משכר רגיל

בני נוער עובדים כפי שראינו בתחילת המחקר שעות רבות, לעיתים קרובות יותר ממה שמיתר החוק, כולל בסופי שבוע ועבודת לילה. התשובות לעיל מלמדות אותנו לא רק כי נעשות הפרות בוטות על ידי המעסיקים של חוק שעות עבודה ומנוחה, אלא שגם אם מעסיק כבר עבר על החוק, הוא מוסיף חטא על פשע ולא משלם את השעות הנוספות או העבודה בסופ"ש כנדרש.







# פרק ה' השפעות שליליות של העבודה על בני הנוער



להלן שיעורי הדיווחים בהתייחס להשפעות שליליות של העבודה על בני נוער, אשר נבדקו במסגרת המחקר (בסדר יורד):



למעלה ממחצית (54%) מבני הנוער חשו קושי פיסי בעבודה מעבר לסביר



2 מתוך 5 (42%) חוו פגיעה בלימודים בעקבות העבודה



37% דיווחו כי נגרם להם הפסד ימי לימוד בעקבות העבודה



שליש (33%) דיווחו כי חוו השפלות במקום העבודה



27% חוו פגיעות ו/או פציעות במקום העבודה או בדרך למקום העבודה

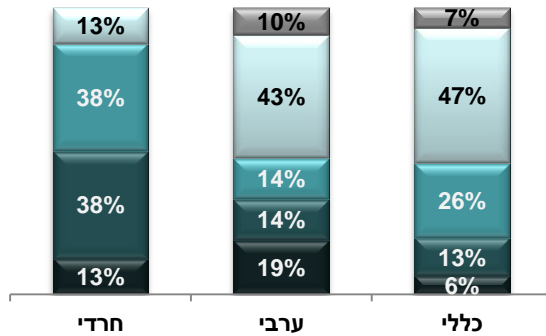
בני נוער רבים נפגעים בעבודתם. עלינו להדגיש כי נתונים אלה אין תפקידם למנוע או לעודד בני נוער להימנע מעבודה, אלא נהפוך הוא – להגביר את מודעות הציבור לעד כמה יש להקפיד על יחסי עבודה תקינים ונכונים כדי לחנך את העובדים הצעירים לעולם המבוגרים בכלל ולעולם העבודה בפרט.

# השפעות שליליות של העבודה על בני הנוער – פילוח לפי מגזר ומגדר

(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

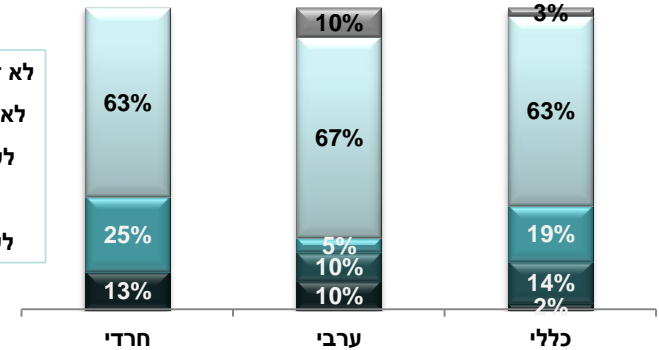
האם קרה שהרגשת שהעבודה קשה לך מדי פיזית?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



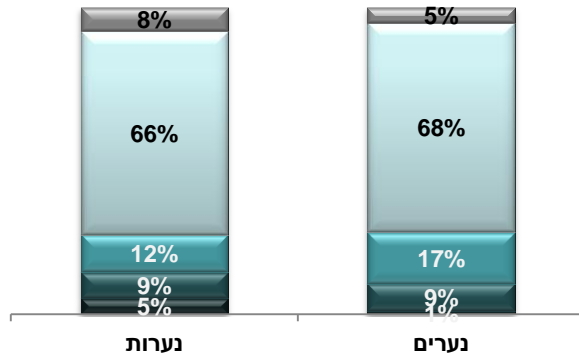
האם קרה שהפסדת לימודים בגלל עבודתך?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



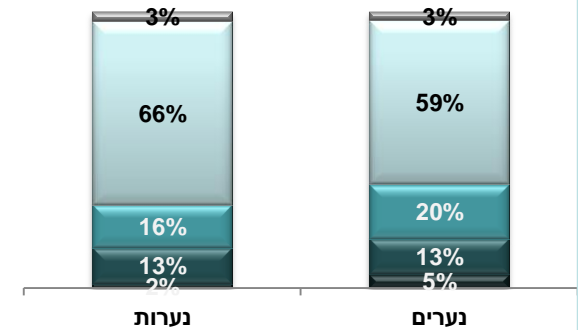
האם קרה שחשית שהושפלת או נוצלת בעבודתך?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



האם קרה שנפגעו לימודיך בגלל עבודתך?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות

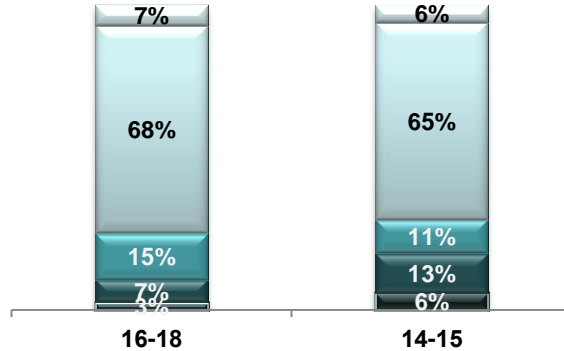


- הפסד לימודים לפי מגזר: 38% מבני הנוער העובדים החרדים הפסידו לימודים בגלל עבודתם, יותר מאשר במגזר הערבי והכללי.
- קושי פיזי בעבודה לפי מגזר: כ-90% מבני הנוער החרדים חשו שעבודתם קשה להם מדי, כמעט כפול מבני הנוער העובדים במגזר הכללי והערבי.
- פגיעה בלימודים לפי מגדר: יותר נערים מנערות דיווחו כי נפגעו לימודיהם בגלל עבודתם. בממוצע 1 משלושה בני נוער דיווח על פגיעה בלימודים.
- השפלה וניצול בעבודה לפי מגדר: אחוז דומה של נערים ונערות (כ-25%) סיפרו כי נוצלו או הושפלו בעבודתם, כש-5% מהנערות דיווחו כי הדבר קרה לעיתים קרובות לעומת 1% מהנערים.

(בקרב מי שעובדים או עבדו במהלך השנה האחרונה)

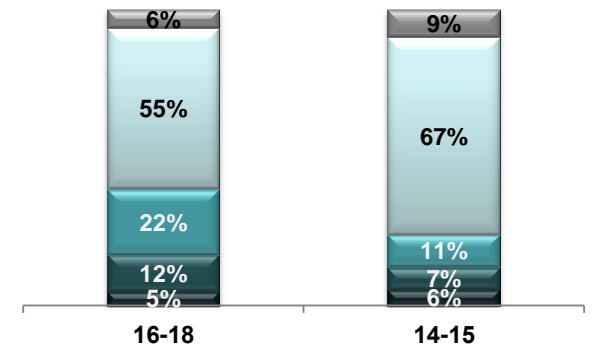
האם קרה שחשת שהושפלת או שנוצלת במהלך עבודתך?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



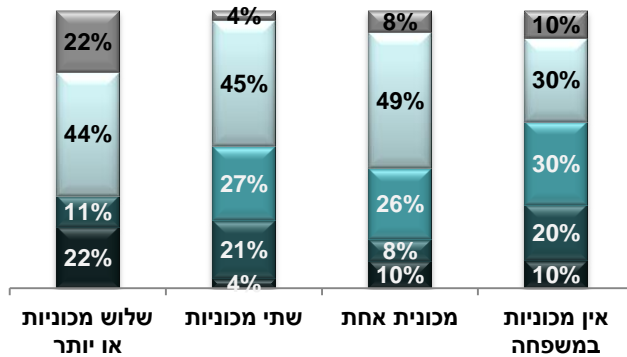
האם קרה שלימודיך נפגעו בגלל עבודתך?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



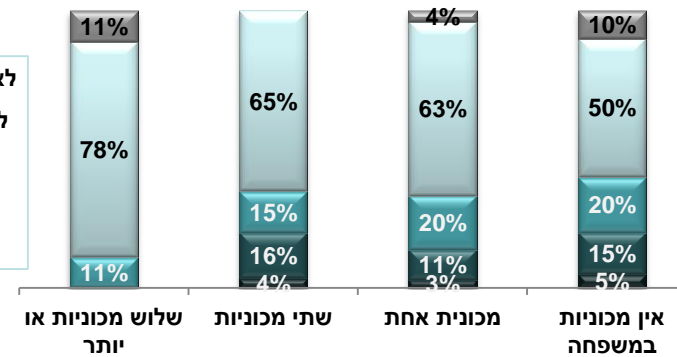
האם קרה שחשת שהעבודה קשה לך פיזית מעבר לסביר?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



האם קרה שהפסדת לימודים בגלל עבודתך?

- לא זוכר / לא יודע
- לא קרה אף פעם
- לעיתים רחוקות
- מידי פעם
- לעיתים קרובות



- פגיעה בלימודים לפי גיל: 1 מכל 5 בני נוער בגילאי 14-15 דיווחו כי לימודיהם נפגעו, נתון חמור כיוון שבני נוער בגיל זה לא רשאים ע"פ חוק לעבוד בתקופת הלימודים. כמעט פי שניים בני נוער בגילאי 16-18 דיווחו כי לימודיהם נפגעו.
- השפלה בעבודה לפי גיל: יותר בני נוער בגילאי 14-15 (30%) דיווחו כי הושפלו או נוצלו בעבודתם לעומת בני נוער בגילאי 16-18 (25%).
- הפסד לימודים לפי רקע: יש עליה ככל שהרקע הסוציאלי בבית של בני הנוער יורד. השינוי הוא מ-11% בקרב בני נוער מרקע סוציאלי גבוה ל-40% בקרב בני נוער מרקע סוציאלי נמוך.
- קושי פיזי בעבודה לפי רקע: כמעט פי 2 (60%) מבני הנוער מרקע סוציאלי נמוך דיווחו על קושי פיזי לעומת בני נוער מרקע סוציאלי גבוה (33%).



# 'פרק ו

הסכמת בני נוער עם היגדים שונים  
בנושא עבודת בני נוער





להלן שיעור בני הנוער המסכימים הם היגדים שונים שנבדקו במסגרת המחקר, הנוגעים לעבודת בני נוער:



72% חושבים כי אין לאפשר העסקת בני נוער מתחת לגיל 14



34% סבורים כי אין לאפשר העסקת בני נוער בסופי שבוע



44% חושבים כי יש לאפשר העסקת בני נוער בסופי שבוע רק בחופשות מהלימודים



35% סבורים כי בני נוער צריכים לקבל שכר שווה ולא מובחן לפי גילם

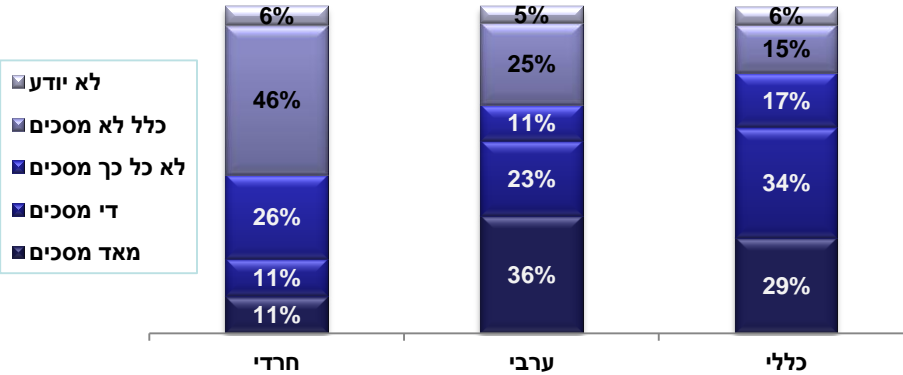


33% חושבים כי בני נוער עובדים צריכים להרוויח שכר נמוך יותר ממבוגרים העובדים באותה העבודה

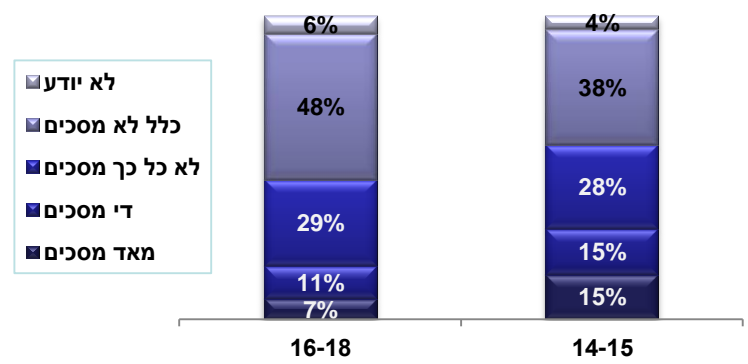
רוב מובהק של בני הנוער סבורים כי אין לאפשר העסקתם מתחת לגיל 14. מרביתם (2/3) חושבים כי שכרם צריך להיות שווה לשכר מבוגר באותה עבודה, אך מנגד כ-2/3 גם סבורים כי שכרם צריך לעלות ככל שגילם עולה (מדרגות השכר לנוער). לגבי העסקה בסופי שבוע: 2/3 סבורים כי צריך לאפשר בחוק העסקת בני נוער בסופי שבוע אך כמעט מחצית מבני הנוער סבורים כי יש לאפשר העסקתם רק בסופי שבוע בחופשות הלימודים.

# עמדות בני נוער ביחס להיגדים שונים בנושא עבודת בני נוער – פילוחים שונים

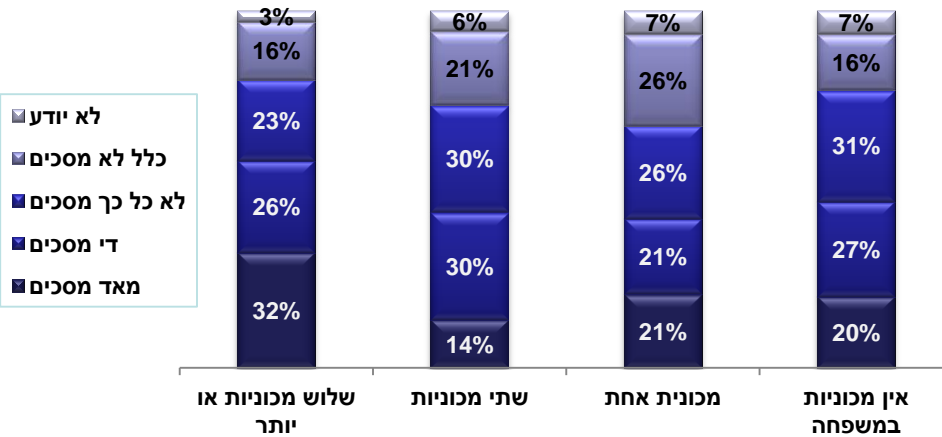
יש לאפשר העסקת בני נוער בסופי שבוע



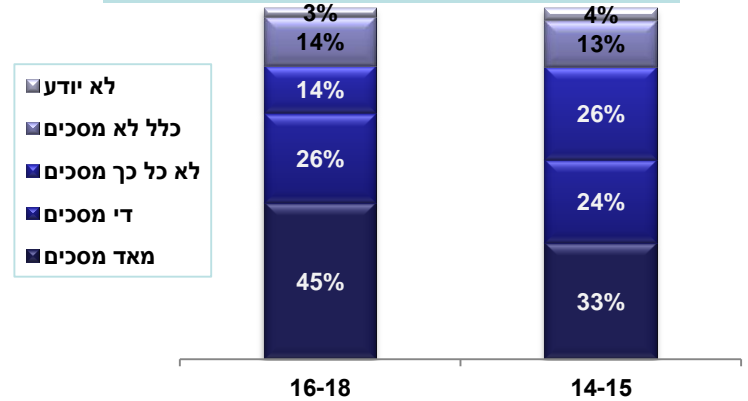
יש לאפשר העסקת בני נוער מתחת לגיל 14



יש לאפשר העסקת בני נוער בסופי שבוע רק בחופשות מהלימודים



ככל ששן הנוער מבוגר יותר, כך הוא צריך להרוויח שכר גבוה יותר



- לגבי גיל העסקה מינימאלי: 30% מבני ה-14-15 סבורים כי יש לאפשר העסקה מתחת לגיל 14 לעומת 18% מבני ה-16-18 בלבד
- לגבי מדרגות השכר: 71% מבני ה-16-18 סבורים כי צריכות להיות מדרגות לעומת 57% מבני ה-14-15
- לגבי העסקה בסופי שבוע: 22% מבני הנוער במגזר החרדי סבורים כי יש לאפשר העסקה בסופ"ש, וכ-2/3 במגזרים האחרים
- העסקה בסופ"ש בחופשות בלבד: 58% מבני הנוער מרקע סוצ"א גבוה סבורים כי יש לאפשר העסקה בחופשות בלבד לעומת 47% מבני הנוער מרקע סוצ"א נמוך יותר.

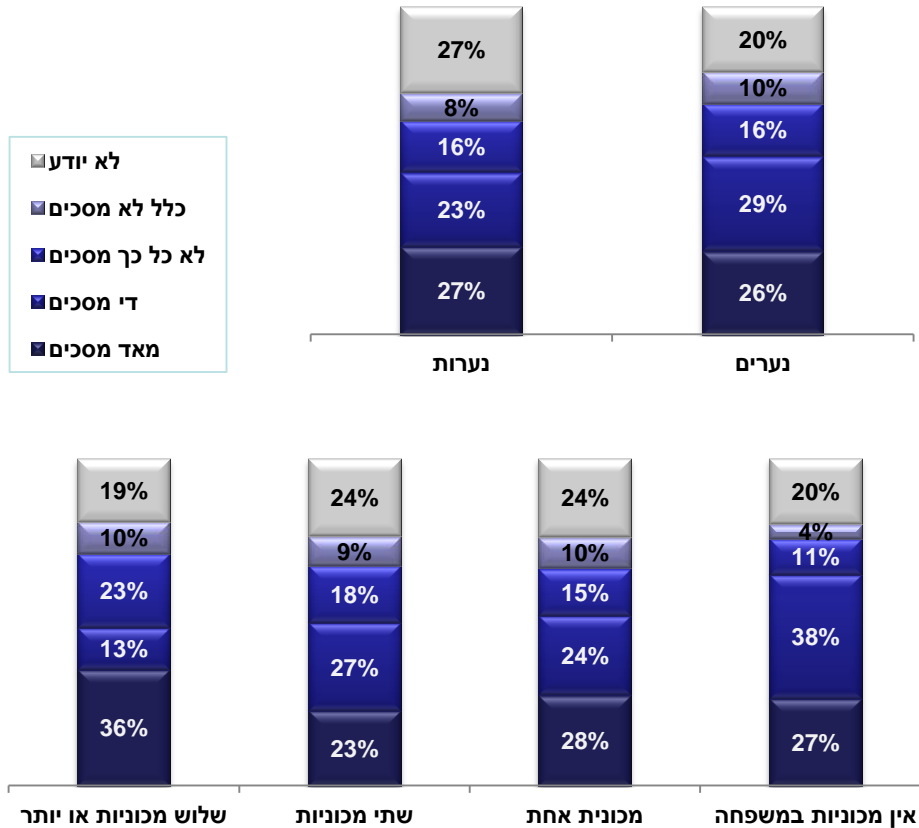


# פרק ז'

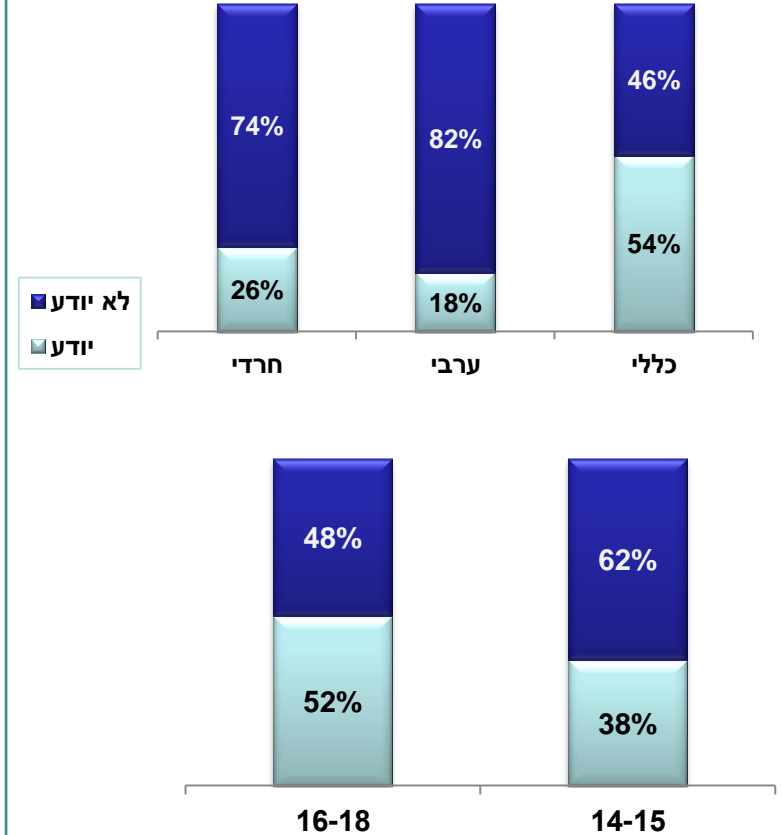
## התאגדות עובדים – מודעות ומניעים להתאגדות



במידה והיו מציעים לי, הייתי מצטרף להתאגדות עובדים



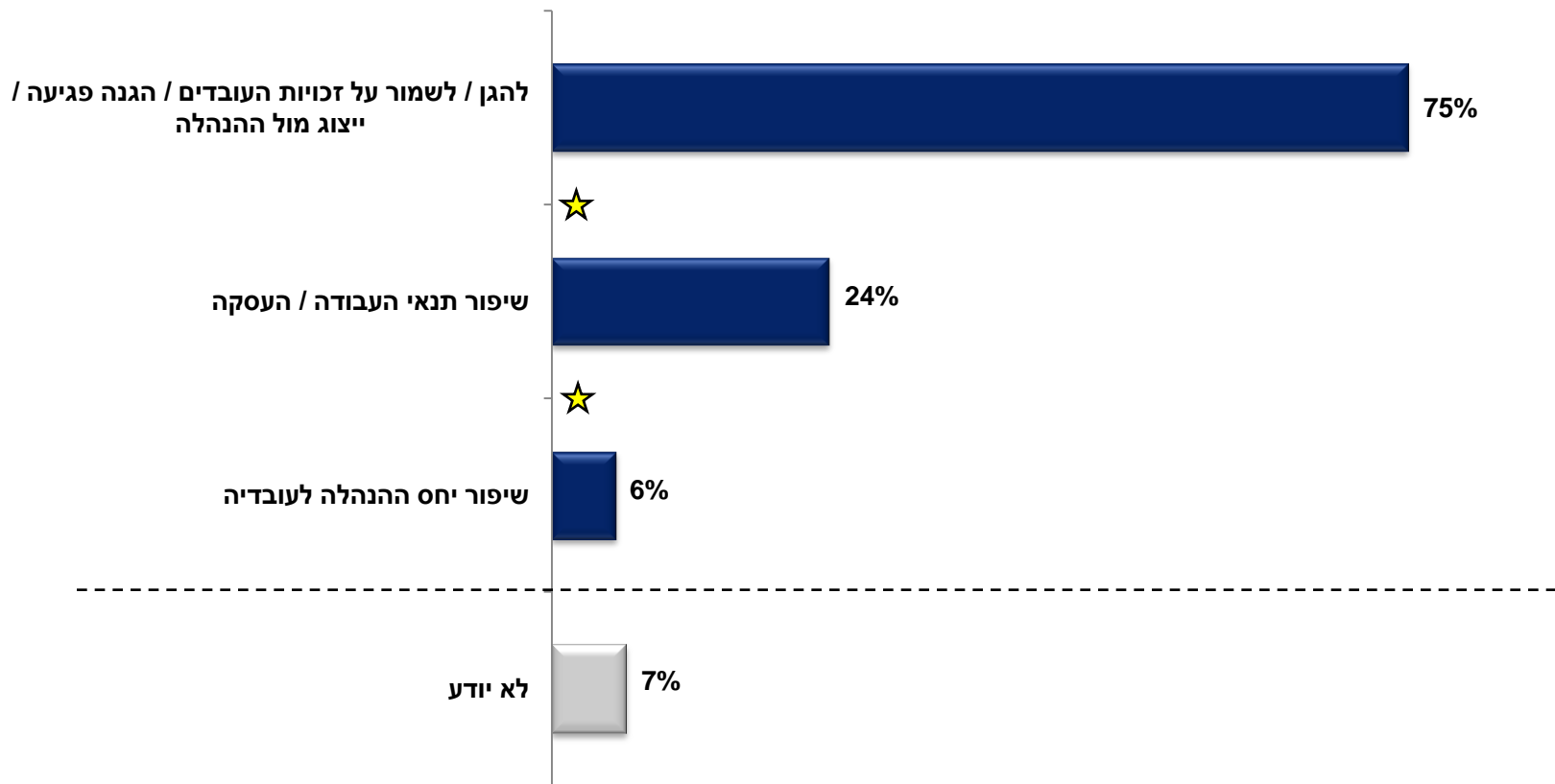
האם ידוע לך מהי התאגדות עובדים או מהו ועד עובדים?



- כמעט מחצית (46%) מכלל בני הנוער יודעים מהי התאגדות עובדים. אחוזים נמוכים במיוחד קיימים במגזר הערבי (18%) ובמגזר החרדי (26%). כמו כן קיים פער גילאי, כש-52% מבני הנוער בגילאי 16-18 ידעו מהו ועד/התאגדות לעומת 38% מבני ה-14-15.
- כמחצית מבני הנוער (51%) היו מצטרפים להתאגדות עובדים במקום עבודתם אילו הוצע להם. מביניהם יותר נערים מנערות (אם כי לא בפער משמעותי) וכן יותר בני נוער מרקע סוצ"א נמוך מאשר בינוני וגבוה.
- 71% מכלל בני הנוער אמרו כי הם מעריכים את עובדי בורגראנץ' אשר התאגדו והקימו ועד עובדים בשנה שעברה.

(בקרוב מי שיודעים מהי התאגדות עובדים או מהו ועד עובדים, N=279)

לפי מה שאתה יודע או לפי מה ששמעת, מהן הסיבות שבגללן מקימים התאגדות עובדים או ועד עובדים?



רוב מוחלט מבני הנוער ידעו להסביר כי המניעים להקמת התאגדות עובדים הינם שיפור זכויות העובדים והגנה עליהם (סה"כ האחוזים גבוהים מ-100% כי ניתן היה להשיב מס' תשובות).

# פרק ח'

גופים המטפלים בזכויות

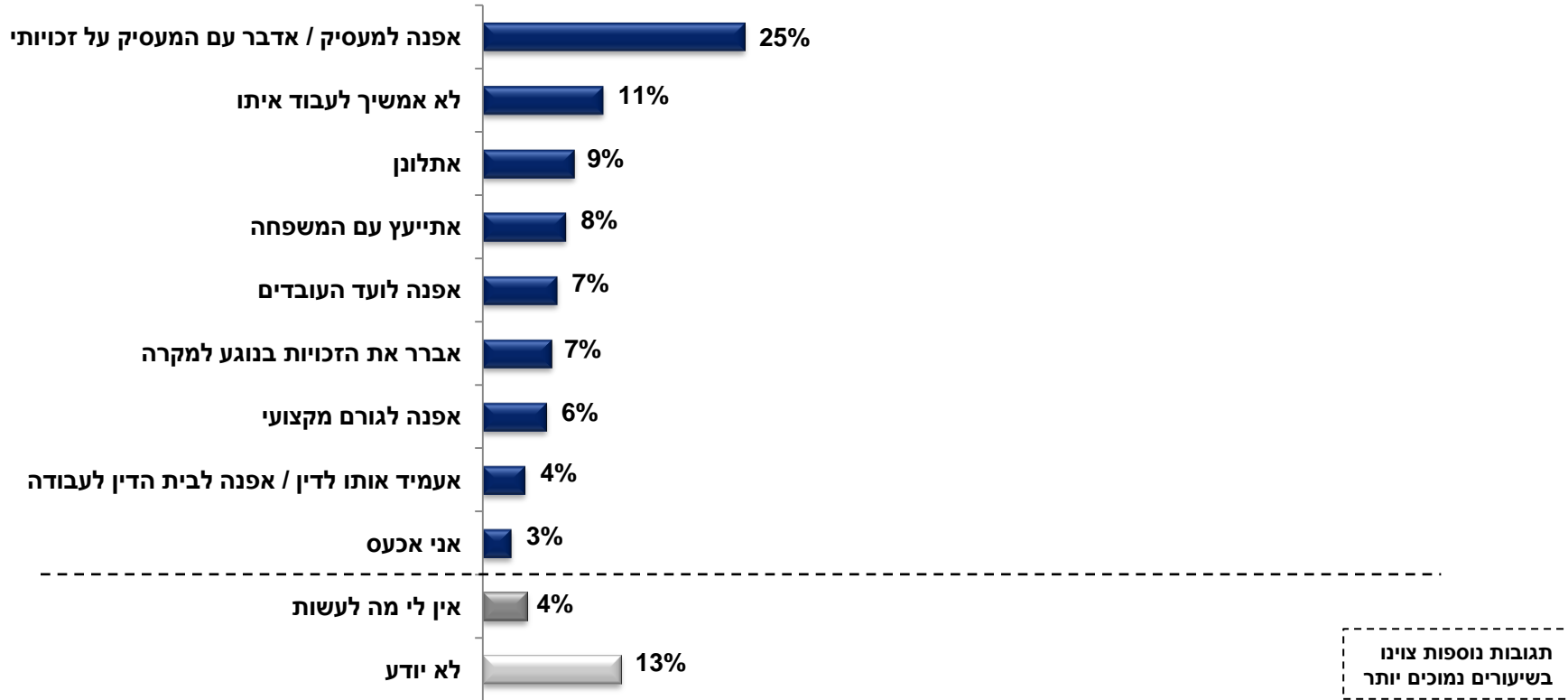
בני נוער בעבודה – מודעות ועמדה





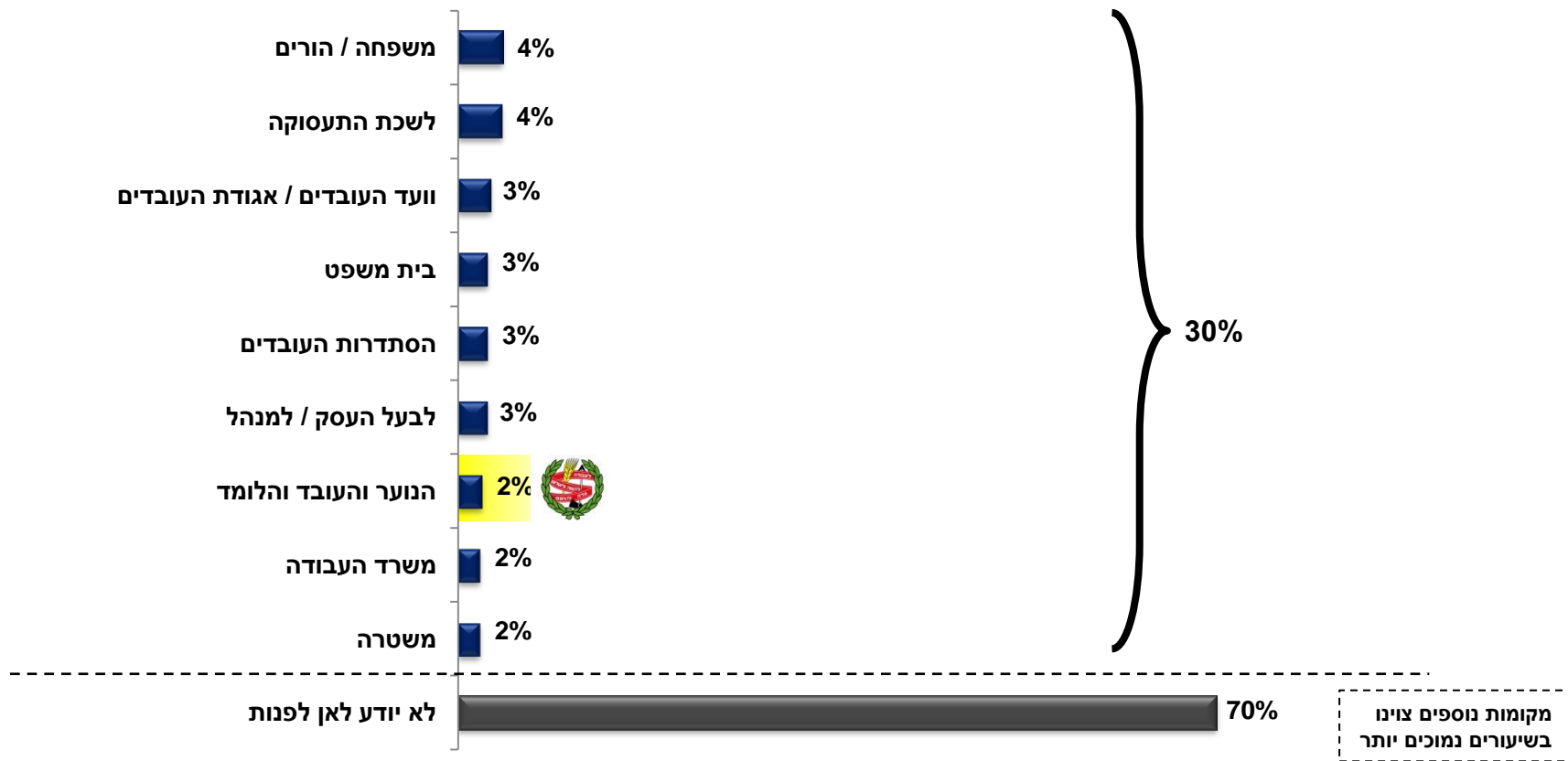


במידה ותתקל במקרה בו המעסיק לא ישמור על זכויות העובדים במקום העבודה, מה תהיה תגובתך, כלומר כיצד תפעל?



פנייה למעסיק היא התגובה העיקרית בה ינקטו בני נוער במידה ולא ישמרו זכויותיהם במקום עבודתם, וזאת בפער מובהק לעומת שאר הסיבות שצוינו, וביניהן: הפסקת העבודה באותו המקום (שצוינה בשיעורים גבוהים יחסית בקרב בני נוער המשתייכים למגזר הערבי), תלונה ו- התייעצות עם המשפחה. באופן יחסי מעט בני נוער טענו כי לא יידעו מה לעשות ועוד פחות טענו כי אין מה לעשות. עמדות אלה חשובות להציג את נכונותם של בני נוער לפעול כדי לשפר את מצבם, אולם רבים מהם לא יפעלו מעבר לשיחה עם המעסיק מחשש לאבד את מקום העבודה. בשוק בו 2/3 מבני הנוער עובדים יש רבים הנאבקים על כל מקום עבודה פנוי ומעטים ירצו לאבד עבודתם כדי להשיג את זכויותיהם.

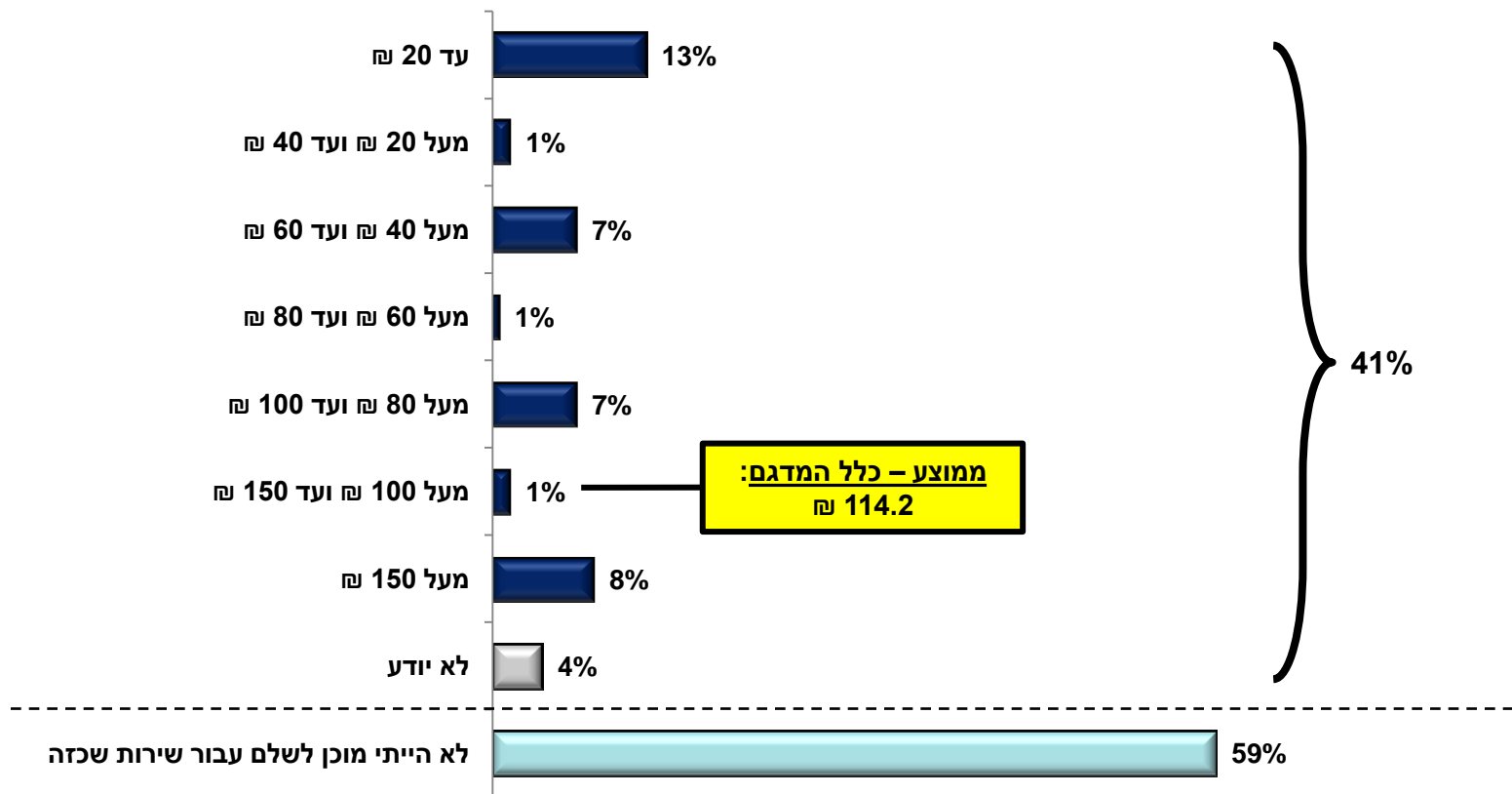
במידה ולא תקבל בעתיד את מלוא זכויותיך בעבודה, האם אתה יודע או לא יודע לאן תוכל לפנות על מנת לקבל סיוע? אם כן, לאן?



מעל לשני שלישים מבני הנוער מדווחים כי אינם יודעים לאן לפנות במידה ולא יקבלו בעתיד את מלוא זכויותיהם במקום העבודה. נקודה זו מדליקה עבורנו נקודה אדומה על חשיבות הגברת הידע והיותנו כתובת לבני נוער שנוצלו ע"י פעילות הסברה ופרסום.

# נכונות עקרונית לתשלום עבור שירות בדיקת קבלת זכויות בעבודה

האם היית או לא היית מוכן לשלם בעבור שירות שיבדוק האם אתה מקבל את מלוא זכויותיך בעבודה ויסייע לך להשיג אותם במידה ואינך מקבל אותם? אם כן, כמה היית מוכן לשלם עבור השירות?



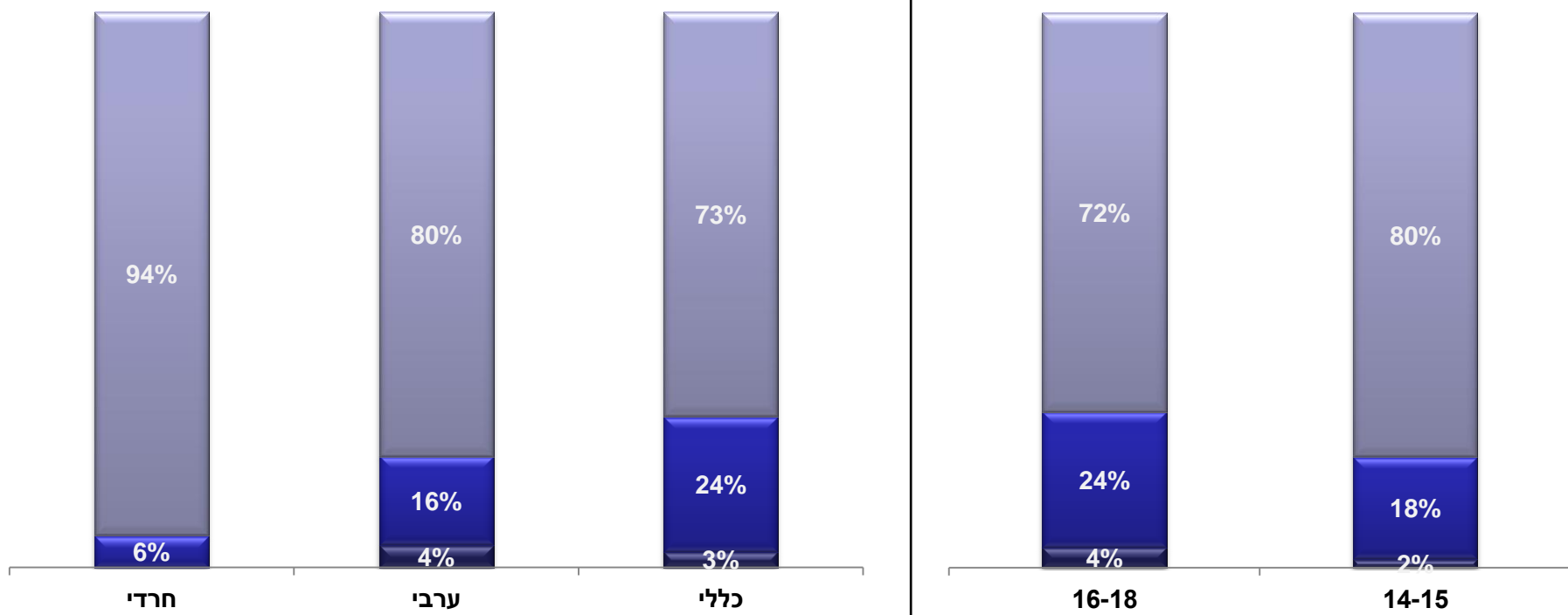
**הערה:** ממוצע בקרב מי שהיו מוכנים לשלם על שירות שכזה.

41% מבני הנוער מביעים נכונות עקרונית לשלם עבור שירות שיבדוק האם הם מקבלים את מלוא זכויותיהם בעבודה, כאשר גובה התשלום הממוצע שצוין בהקשר זה עומד על 114.2 ₪.

# מודעות לפעילות שמירת זכויות בני נוער בעבודה של תנועת הנוער העובד והלומד

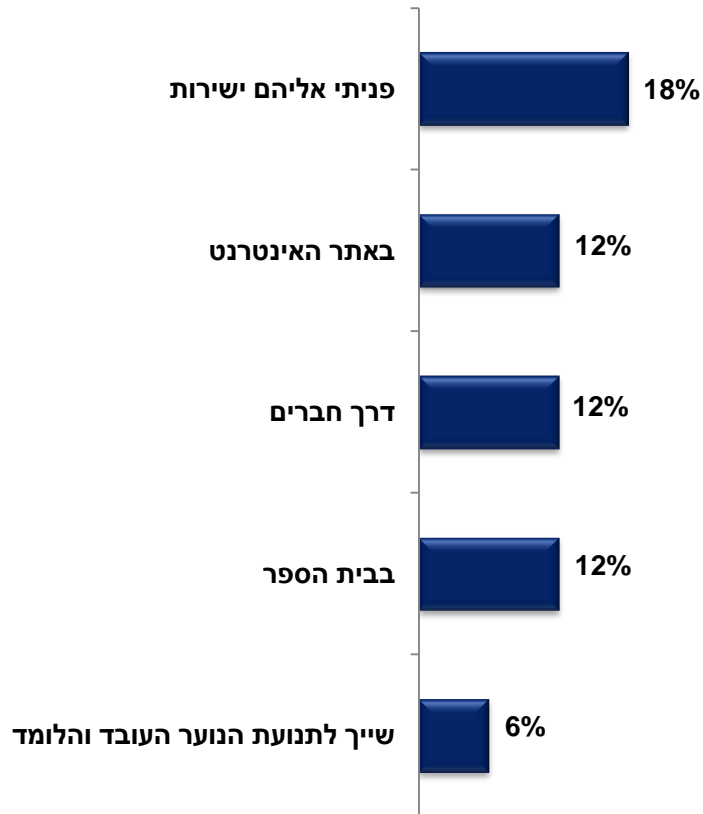
האם אתה מכיר או שמעת על פעילות שמירת הזכויות של בני נוער בעבודה של תנועת הנוער העובד והלומד?  
אם כן, האם אתה באופן אישי, נעזרת או לא נעזרת בשירות שמירת הזכויות של בני הנוער בעבודה של הנוער העובד והלומד?

■ לא מכיר / לא שמעתי ■ מכיר / שמעתי, ולא נעזרתי באופן אישי ■ מכיר / שמעתי, ונעזרתי באופן אישי



25% מכלל בני הנוער מכירים או שמעו על פעילות שמירת זכויות בני נוער בעבודה של תנועת הנוער העובד והלומד. בפילוחים השונים נתון זה נמוך משמעותית (6%) בקרב בני נוער חרדים. מרביתם מעידים כי לא נעזרו בנוער העובד והלומד באופן אישי. המודעות גבוהה יותר בקרב בני ה-16-18 מאשר בגילאים הצעירים יותר.

באילו דרכים נעזרת או כיצד קיבלת מידע משירות שמירת הזכויות של בני הנוער בעבודה של הנוער העובד והלומד?



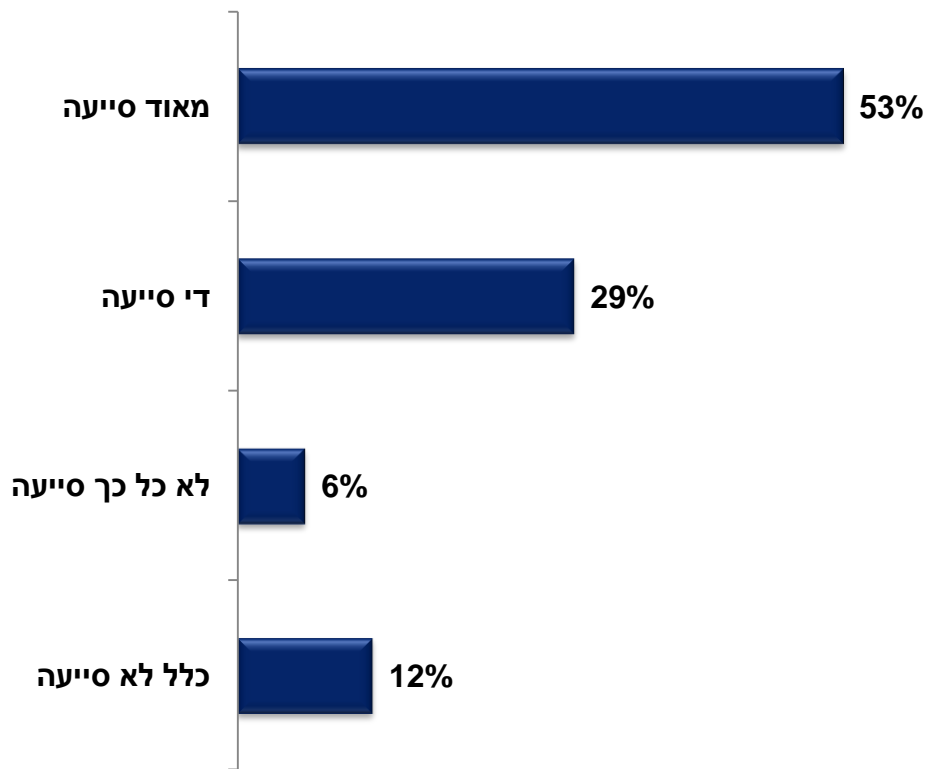
**הערה:** יש להתייחס לממצאים באופן אינדיקטיבי בלבד עקב תאים סטטיסטיים מזעריים.

מי שנעזרו בשירות שמירת הזכויות של הנוער העובד והלומד עשו זאת באמצעים שונים, וביניהם: פנייה ישירה (דרך מדריך או במוקד הטלמסר), באמצעות אתר האינטרנט, דרך חברים או דרך בית הספר, וזאת ללא בולטות כלשהי של דרך אחת על פני אחרת.

# שביעות רצון משירות הסיוע לבני נוער בעבודה של תנועת הנוער העובד והלומד

(בקרוב מי שנעזרו בשירות שמירת הזכויות של הנוער העובד והלומד)

באיזו מידה סייעה לך תנועת הנוער העובד והלומד?



**הערה:** יש להתייחס לממצאים באופן אינדיקטיבי בלבד עקב תאים סטטיסטיים מזעריים.

מרבית מי שפנו לקבלת סיוע בשמירת הזכויות בעבודה (82% מכלל בני הנוער שפנו), מדווחים כי הנוער העובד והלומד סייע להם להאבק על זכויותיהם בעבודה.

# סיכום







מתוך סקר הנוער העובד, הנתון המרכזי והדרמטי העולה הוא כי מרבית בני הנוער בארץ לוקחים חלק בעולם העבודה, הן כעובדים בפועל והן כעובדים בכח, מחפשי עבודה. נתון זה מאשר את הערכותינו מהפעילות בשטח, ומהווה אינדיקטור חשוב לסביבה בה אנו פועלים כאיגוד מקצועי לנוער.

נתון נוסף, שלצערנו לא הפתיע אותנו, הוא היקפי הניצול והפגיעה בעבודה - כאשר מצליבים את חשיפת בני הנוער לנתונים על הפרות חוקי העבודה. בשוק עבודה בו קרוב לחצי מבני הנוער העובדים מעידים שעבדו למעלה מ-8 שעות (בניגוד לחוק) ו-80% מעידים כי לא קיבלו גמול עבור עבודה בשעות נוספות – אנו מגיעים למספרים מבהילים. בעיה חמורה נוספת, עליה אנו מתריעים בשנים האחרונות היא חוסר מודעות אצל בני הנוער לזכויותיהם: 71% מבני הנוער חושבים שמעסיקם משלם להם לפחות את שכר המינימום אולם רק 5% מבני הנוער ידעו מה הוא שכר המינימום לגילם; יותר ממחצית מבני הנוער לא בטוחים אם קיבלו תלוש שכר המפרט את השכר אותו קיבלו בפועל; ואלו רק דוגמאות בודדות. נקודה נוספת היא היקפי הפגיעה בעבודה (השפלות, ניצול, פגיעה בלימודים, עבודה קשה מעבר לסביר) אשר הפגיעה אותנו בהיקפי חומרתה. כשליש מבני הנוער העובדים דיווחו על פגיעות שונות בתדירות לא קטנה. אנו מתעדים להעביר ממצאים אלה לחברי הכנסת ומשרדי החינוך והכלכלה לבקש את הירתמותם למאבק בתופעות חמורות אלה.

אנו סבורים כי תוצאות המחקר צריכות להוות קריאת השכמה לחברה הישראלית כולה. מדובר בנתונים קשים, לפיהם חווית העבודה הראשונה עבור בני נוער רבים היא חוויה של ניצול, פגיעה והשפלה. אם זו ההכנה של אותם בני הנוער לעולם המבוגרים, אזי אבוי לנו כחברה. ראוי יהיה שאנו כמבוגרים שמעצבים את החברה עבור עתיד ילדינו, נדאג שחווית העבודה הראשונה של נערה היוצאת לעבוד תהיה חוויה מגוננת ומפתחת, שתלמד אותה כי העבודה מכבדת את בעליה, שעבור עבודה קשה מגיע לה לקבל שכר הגון, ושהמדינה דואגת לשמור ולהגן על חוקי העבודה עבורה. בני נוער היוצאים לעבוד צריכים ללמוד אחריות, עצמאות ובגרות ולא חוסר ידע, חוסר ברירה וחוסר אונים. תפקידנו להעביר מסר ברור לעולם המבוגרים: ההורים, המחנכים, המעסיקים – קחו אחריות על בני הנוער העובדים, הם העתיד שלנו כחברה.

לעצמנו בהסתדרות הנוער העובד והלומד אנו לוקחים את תוצאות הסקר כתמריץ להמשיך להגביר את פעולות ההסברה והחינוך; להוסיף להאבק את מאבקם של בני הנוער המנוצלים במישור הציבורי, התקשורתי והפוליטי ולפעול לשלב את לימוד זכויות בני הנוער בעבודה לבסיס תכנית הלימודים; להוסיף להאבק במעסיקים המנוצלים בכל הכלים שברשותנו ולהפוך את עולם העבודה של בני הנוער לטוב יותר, כחלק מחברה ישראלית טובה יותר.



Knowledge Group



## קבוצת גיאוקרטוגרפיה

Geocartography Knowledge Group

### אסטרטגיה של מידע Information Strategy

**Geo-Marketing** מחקרי שוק ודעת קהל  
Strategy, Opinion & Marketing Research  
מחקר כמותי ואיכותי - קבוצות מיקוד, ראיונות עומק

**Geo-SMART** חישובי צפי ופוטנציאל שוק  
Feasibility & Market Potential Analysis

**Geo-iT iS** מערכות מידע ופתרונות עתירי מידע  
Information Technology & Solutions

**Geo-Medic** מחקרי תרופות ורפואה  
Pharmaceutical & Applied Medical Research

**Geo-Sensor** מחקרי טעימה ופיתוח מוצרים  
Product Development & sensory Tests

**לדעת כדי להצליח GEOCARTOGRAPHY - Knowledge Breeding Success**

גיאוקרטוגרפיה: דרך מנחם בגין 154, תל-אביב טל': 03-7682222, פקס: 03-7682223  
[research@geocartography.com](mailto:research@geocartography.com)

**האיגוד המקצועי לנוער ולצעירים**

**הסתדרות הנוער העובד והלומד**

דרך קיבוץ גלויות 120 תל אביב, 66877

טל': 03-5125148

פקס: 03-5125157

אי-מייל: [niztul@noal.org.il](mailto:niztul@noal.org.il)

[www.minimum.org.il](http://www.minimum.org.il)



בשיתוף עם

קרן פרידריך אברט

**FRIEDRICH  
EBERT**   
**STIFTUNG**